

Clara Åse Arnesen

Grunnskolekarakterer våren 2003

NIFU skriftserie nr. 32/2003

NIFU – Norsk institutt for studier
av forskning og utdanning
Hegdehaugsveien 31
0352 Oslo

ISSN 0808-4572

Forord

Formålet med denne rapporten er å studere nærmere standpunktkarakterene i de tre basisfagene norsk, engelsk og matematikk til avgangskullet i grunnskolen 2003. Det rettes spesielt fokus mot forskjeller i karakterer etter kjønn, foreldres utdanningsnivå, innvandringsbakgrunn og geografi.

Rapporten er skrevet på oppdrag fra Læringscenteret.

Rapporten er skrevet av forsker Clara Åse Arnesen.

Oslo, desember 2003

Petter Aasen
Direktør

Eifred Markussen
Forskningsleder

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning	9
2 Forskjeller i standpunktkarakterer etter kjønn	10
2.1 Norsk skriftlig, standpunkt	10
2.2 Engelsk skriftlig, standpunkt	11
2.3 Matematikk standpunkt	12
3 Forskjeller i standpunktkarakterer etter foreldres utdanningsnivå	13
3.1 Norsk skriftlig, standpunkt	13
3.2 Engelsk skriftlig, standpunkt	14
3.3 Matematikk standpunkt	15
4 Forskjeller i standpunktkarakterer etter innvandrerbakgrunn.....	16
4.1 Norsk skriftlig, standpunkt	16
4.2 Engelsk skriftlig, standpunkt	17
4.3 Matematikk standpunkt	18
4.4 Standpunktkarakterer etter kjønn, sosial bakgrunn og innvandrerbakgrunn.....	19
5 Forskjeller i standpunktkarakterer etter fylke	24
6 Forskjeller i standpunktkarakterer etter sentralitet.....	27
7 Regresjonsanalyse av karakterer i norsk skriftlig, engelsk skriftlig og matematikk	29
7.1 Analyse av standpunktkarakterer i norsk skriftlig.....	31
7.2 Analyse av standpunktkarakterer i engelsk skriftlig	33
7.3 Analyse av standpunktkarakterer i matematikk	34
7.4 Oppsummering	35
Referanser	37
Vedlegg	39

Sammendrag

I denne rapporten har vi sett hvordan standpunktkarakterene i norsk skriftlig, engelsk skriftlig og matematikk for avgangskullet fra grunnskolen i 2003 varierer etter kjønn, elevenes sosiale bakgrunn (målt ved foreldres utdanningsnivå), innvandrerbakgrunn og fylke.

Vi fant at det var store kjønnsforskjeller i standpunktkarakterene i norsk skriftlig og engelsk skriftlig. I disse fagene fikk jentene minst en halv karakter bedre enn guttene. I matematikk var forskjellene derimot minimale, her fikk jentene bare en tiendels bedre karakter enn guttene.

Elevenes sosiale bakgrunn, målt ved foreldrenes høyeste utdanning, viser seg å ha stor betydning for deres standpunktkarakterer. Jo høyere utdanning foreldrene hadde, jo bedre standpunktkarakterer oppnådde elevene. Betydningen av foreldrenes utdanningsnivå varierte noe mellom de ulike fagene. Minst betydning hadde foreldres utdanningsnivå for standpunktkarakterene i norsk. I dette faget oppnådde elevene med foreldre på grunnskolenivå eller lavere en gjennomsnittskarakter på 3,2 mens de med foreldre med mer enn 4 års høyere utdanning hadde en gjennomsnittskarakter på 4,4. I matematikk, hvor betydningen av foreldrenes utdanningsnivå var størst, var de tilsvarende tallene 2,7 og 4,3.

Hvorvidt en elev har innvandrerbakgrunn eller ikke har stor betydning for hans/hennes standpunktkarakterer i de tre fagene. Generelt sett oppnår elever med innvandrerbakgrunn dårligere karakterer enn elever med norsk bakgrunn. Dette gjelder imidlertid ikke 1. generasjons vestlige innvandrere. De oppnår omtrent de samme gjennomsnittskarakterene som elever med norsk bakgrunn med unntak av engelsk skriftlig der de oppnådde tre tiendeler bedre karakterer enn elever med norsk bakgrunn. Dette siste har trolig sammenheng med at det blant de vestlige innvandrerne befinner seg en del engelskspråklige elever. 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere gjør det imidlertid betydelig dårligere enn elever med norsk bakgrunn. I snitt oppnår 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere over en halv karakter dårligere karakterer enn elever med norsk bakgrunn i de tre basisfagene. 2. generasjons innvandrere oppnår klart bedre karakterer enn 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere, men noe dårligere enn elever med norsk bakgrunn. Et interessant resultat er at foreldres utdanningsnivå synes generelt å ha mindre betydning for standpunktkarakterene til 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere enn for elever med norsk bakgrunn. Det var mindre forskjeller i standpunktkarakter mellom elever med norsk bakgrunn og 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere blant de med foreldre på de laveste utdanningsnivåene enn blant de med foreldre på de høyeste utdanningsnivåene.

Vi finner små forskjeller i standpunktkarakterer mellom elever fra ulike fylker. Elever fra Oslo og Sogn og Fjordane skiller seg ut med en tiendels bedre gjennomsnittskarakter i de tre basisfagene. I motsatt retning skiller elevene fra Østfold seg ut med karakterer i engelsk

og matematikk som lå henholdsvis 0,1 og 0,2 lavere enn gjennomsnittet. Vi finner heller ingen vesentlige forskjeller i standpunktkarakterene mellom elever fra rurale og urbane områder.

1 Innledning

En av skolens funksjoner er å være et sorteringssystem. Ved hjelp av karakterer blir elevene sortert etter faglige ferdigheter. På de fleste trinnene i utdanningssystemet vil karakterer spille en viktig rolle for hvorvidt den enkelte skal fortsette i utdanningssystemet eller ikke, dvs. hvor lang utdanning vedkommende skal ta. I grunnskolen vil avgangskarakterene først og fremst ha betydning for valg av studieretning i videregående og mulighet for å få oppfylt førsteønsket, og ikke om man skal fortsette i videregående utdanning. Valg av type videregående utdanning og faglige prestasjoner vil igjen påvirke videre utdanningsvalg og derved ha betydning for den enkeltes framtidige yrkeskarriere og inntektsmuligheter.

Hernes og Knudsen (1976) peker på 3 typer forhold som bidrar til å påvirke utbyttet av utdanning. Det er individuelle ressurser som intelligens, sosial bakgrunn, motivasjon og kjønn, kollektive ressurser som aspirasjonsnivå i klasse og nærmiljø og offentlige ressurser som skolemateriell, lærerpersonell og utstyr. Det er først og fremst de individuelle ressursenes påvirkning for læringsutbyttet målt ved standpunktkarakterer i basisfagene norsk hovedmål/førstespråk skriftlig (heretter omtalt som norsk skriftlig), engelsk skriftlig og matematikk som vil bli behandlet i denne rapporten. Vi vil se nærmere på betydningen av kjønn, innvandringsbakgrunn, foreldres utdanningsnivå, fylke og kommunens sentralitet på standpunktkarakterer i de overnevnte basisfagene. Dette vil vi gjøre ved først å presentere noen enkle tabelloversikter over sammenhengen mellom disse bakgrunnsvariablene og standpunktkarakterer. Imidlertid, slike enkle sammenhenger kan dekke over bakenforliggende årsaker til forskjellene. For eksempel kan karakterforskjeller mellom elever med norsk bakgrunn og innvandrerbakgrunn skyldes at de to elevgruppene er ulike med hensyn til sosial bakgrunn og andre kjennetegn. Derfor vil vi til slutt gjennomføre regresjonsanalyser av sammenhengen mellom standpunktkarakterer og samtlige bakgrunnsvariablene nevnt foran. Fordelen ved å gjennomføre regresjonsanalyse er at vi da kan isolere betydningen av hver enkelt bakgrunnsfaktor samtidig som de andre bakgrunnsfaktorene holdes konstant.

Analysene omfatter elevene som avsluttet grunnskolen våren 2003. Karakterdataene som benyttes i analysene, er innhentet av VIGO og bearbeidet av Læringscenteret. Disse er så koplet mot noen av Statistisk sentralbyrås (SSBs) registre og påført opplysninger om foreldres utdanningsnivå og innvandrerbakgrunn. Elever fra spesialskolene er ikke med i datamaterialet og omfattes således ikke av analysene.

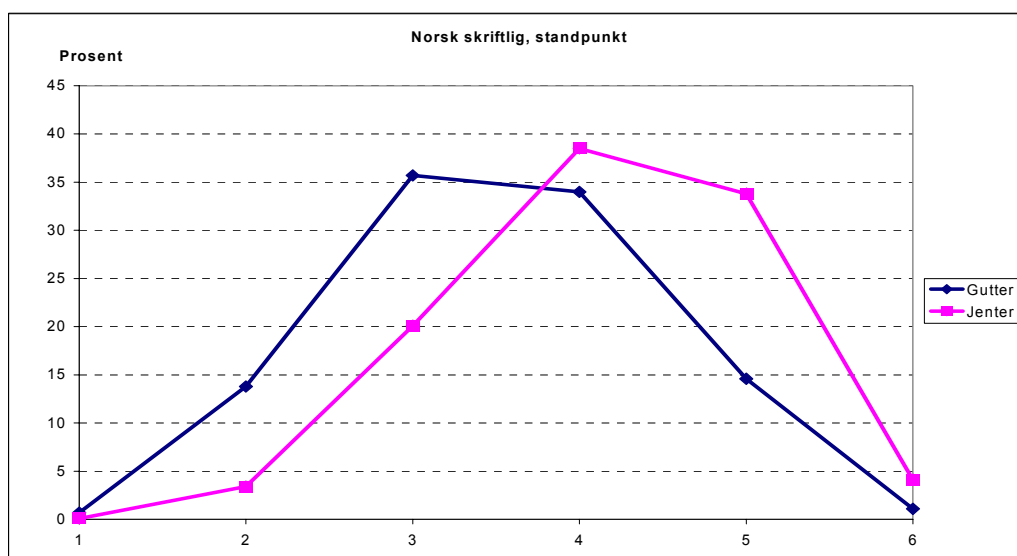
2 Forskjeller i standpunktkarakterer etter kjønn

Det er velkjent at jenter har bedre resultater i grunnskolen enn gutter (se for eksempel Markussen 2003, Grøgaard, Midtsundstad og Egge, 1999). At jenter oppnår bedre resultater enn gutter, har blant annet blitt forklart ved at gutter og jenter oppdras i forskjellige kjønnsroller og måten skolen fungerer på (Hernes og Knudsen 1976, Grøgaard, Midtsundstad og Egge, 1999). Kjønnsrollene er forskjellige for gutter og jenter. Ungpikerollen kjennetegnes ved krav om lydighet og pliktoppfyllelse, mens gutterollen innebærer forventninger om en mer eksperimenterende og kanskje uvøren holdning. I tillegg er de kontroll- og motivasjonsmekanismer som benyttes i skolen sanksjonsorientert, noe som favoriserer de lydige og pliktoppfyllelse jentene. Seinere legges det mer vekt på elevenes initiativ og selvstendig bruk av lærte ferdigheter som i større grad favoriserer guttene (Hernes og Knudsen 1976). Jenters pliktfølelse synes fremdeles å være til stede i skole. Edvardsen m.fl. (1998) slår fast at jenter i videregående opplæring bruker mer tid på lekselesing enn gutter, og de gjør det i større grad enn gutter av pliktfølelse. Vi skal nå se hvor store kjønnsforskjellene er i de tre basisfagene for grunnskolekullet 2003.

2.1 Norsk skriftlig, standpunkt

Når det gjelder standpunktkarakterene i norsk skriftlig, ser vi at jentene har over en halv karakter bedre gjennomsnittskarakter enn hva guttene har. Gjennomsnittskarakteren er 4,2 for jentene og 3,5 for guttene. Dette innebærer om lag samme kjønnsforskjell som for 2002-kullet (Læringssenteret 2002). Det er i dette basisfaget at vi finner de største kjønnsforskjellene. Spredningen i karakterene (målt ved standardavviket) er også mindre blant jenter enn blant gutter (se vedleggstabell 1). Ca. $\frac{3}{4}$ av jentene fikk karakteren 4 eller bedre, mens det bare gjaldt halvparten av guttene. Dette viser at det er klare kjønnsforskjeller i norskkarakterene mellom gutter og jenter. Kjønnsforskjellene er illustrert i figur 1.

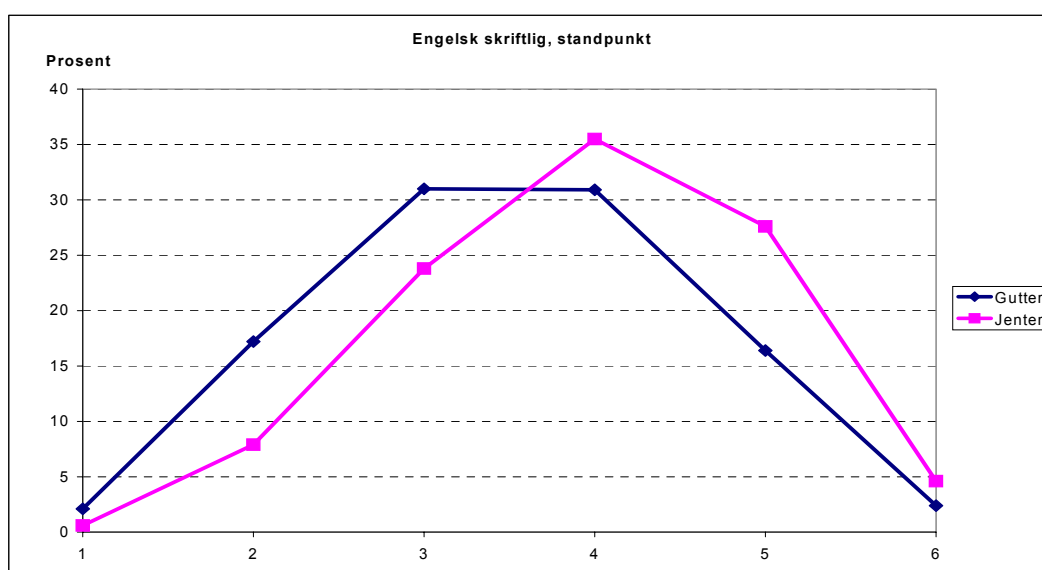
Figur 1 Standpunktkarakterer i norsk skriftlig for gutter og jenter

2.2 Engelsk skriftlig, standpunkt

Også når det gjelder standpunktkarakterer i engelsk skriftlig, er det i 2003 klare kjønnsforskjeller, men forskjellene er litt mindre enn det vi fant i norsk skriftlig. Jentene har en gjennomsnittskarakter på 4,0 mot 3,5 for guttene. Kjønnsforskjellene er om lag på samme nivå som for grunnskolekullet 2002. Spredningen i karakterene (målt ved standardavviket) er, som i norsk, også større blant guttene enn blant jentene (se vedleggstabell 2). Mens 2/3 av jentene hadde 4 eller bedre i engelsk skriftlig, gjaldt dette halvparten av guttene. Kjønnsforskjellene i standpunktkarakterer i engelsk skriftlig er illustrert i figur 2.

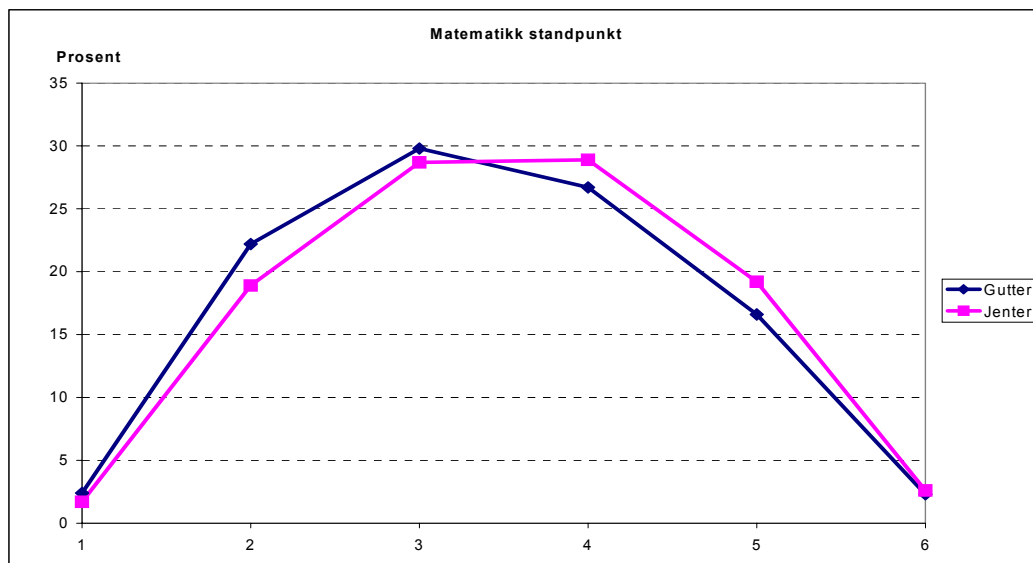
Figur 2 Standpunktkarakterer i engelsk for gutter og jenter

2.3 Matematikk standpunkt

Matematikk er det basisfaget hvor kjønnsforskjellene i standpunkt karakterer er minst. Bare 1 tiendels karakter skiller guttenes og jentenes gjennomsnittskarakter i matematikk. Også i 2002 var det bare marginale kjønnsforskjeller i matematikk. Spredningen i karakterer er fremdeles litt større blant guttene enn blant jentene (se vedleggstabell 3). Figur 3 viser gutter og jenters fordeling på de ulike karakterene.

Figur 3 Standpunkt karakterer i matematikk for gutter og jenter

Gjennomgangen viser altså at det fremdeles i 2003 er til dels store kjønnsforskjeller i standpunkt karakterene til avgangselevne i grunnskolen i de tre basisfagene norsk, engelsk og matematikk. Spesielt er disse forskjellene store i norsk og engelsk. Når det gjelder matematikk, er det også tendenser til at jenter gjør det bedre enn gutter, men forskjellene er her små. Sammenlignet med grunnskolekullet 2002 finner vi små endringer i kjønnsforskjellene.

3 Forskjeller i standpunktkarakterer etter foreldres utdanningsnivå

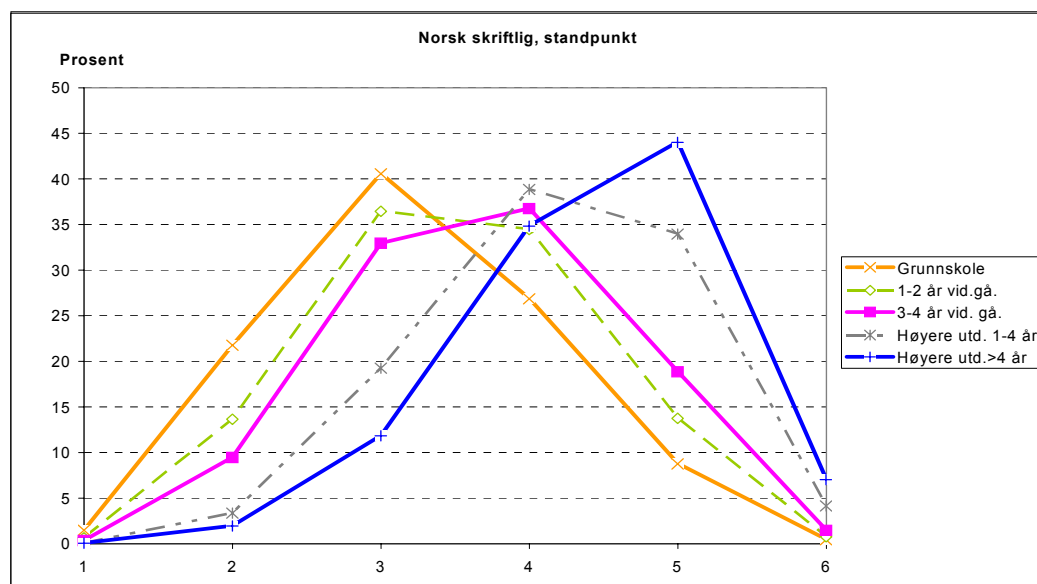
En viktig målsetting for den norske enhetsskolen er at den skal bidra til å utjevne forskjell i resultater mellom elever med ulik sosial bakgrunn, og fremme sosial mobilitet. Forskning har vist at utdanningssystemet i stor grad reproducerer den sosiale ulikheten (Hernes og Knudsen 1975, Aamodt, 1982). I følge Hernes og Knudsen (1975) forklarer Boudon (1974) dette med at ”det gjennomsnittlige evnenivå varierer systematisk mellom sosiale lag: Jo høyere sosial status, jo høyere evnenivå har barna i gjennomsnitt”. Dessuten, ”uansett evnenivå, så vil elever fra høyere statuslag i større grad tendere til å fortsette i skoleverket”. Dette kan også bidra til å forklare hvorfor elevprestasjoner målt ved standpunktkarakterer i grunnskolen varierer med elevenes sosiale bakgrunn.

Sammenhengen mellom karakterer i grunnskolen og elevenes sosiale bakgrunn er tidligere dokumentert av flere norske forskere (Grøgaard, Midtsundstad og Egge, 1999, Lie m.fl. i Bakken 2003). I det følgende skal vi se hvordan karakterene varierer etter elevenes sosiale bakgrunn for grunnskolekullet 2003. Som indikator på sosial bakgrunn, skal vi her benytte foreldrenes høyeste utdanningsnivå. Denne er hentet fra SSBs register over befolkningens høyeste utdanning. Foreldrene med ulikt utdanningsnivå er registrert med utdanningsnivået til den av foreldrene som har det høyeste. I figurene har vi valgt å operere med 5 ulike utdanningsnivåer; grunnskole eller lavere, 1-2 års videregående utdanning, 3-4 års videregående utdanning, høyere utdanning 1-4 år og mer enn 4 års høyere utdanning. I totalen inngår også uoppgitt utdanning og utdanning på mellomnivå. Disse to siste gruppene inngår som egne grupper i regresjonsanalysene.

Vi starter med en oversikt over standpunktkarakterene i norsk skriftlig.

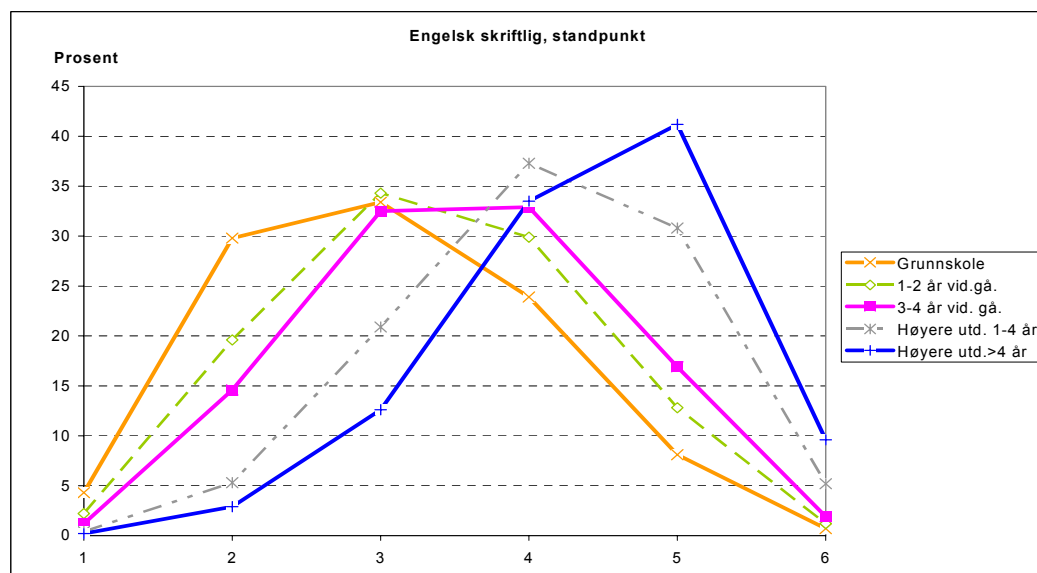
3.1 Norsk skriftlig, standpunkt

Gjennomsnittskarakteren i norsk skriftlig var 3,2 for elever med foreldre med en utdanning på grunnskolenivå og 4,4 for elever med foreldre med mer enn 4 års høyere utdanning. Sammenlignet med grunnskolekullet 2002 innebærer det ingen vesentlige endringer. Mens 36 prosent av elevene med foreldre med høyeste utdanning på grunnskolenivå oppnådde karakteren 4 eller bedre i norsk skriftlig, gjaldt dette så mange som 86 prosent av elevene med foreldre med minst 4 års høyere utdanning. Spredningen (målt ved standardavviket) er mindre blant elever med foreldre på det høyeste utdanningsnivået sammenlignet med de med foreldre på det laveste utdanningsnivået (se vedleggstabell 4). Figur 4 viser hvordan norsk karakteren varierer etter foreldrenes utdanningsnivå.

Figur 4 Standpunkt karakterer i norsk skriftlig etter foreldres utdanningsnivå

3.2 Engelsk skriftlig, standpunkt

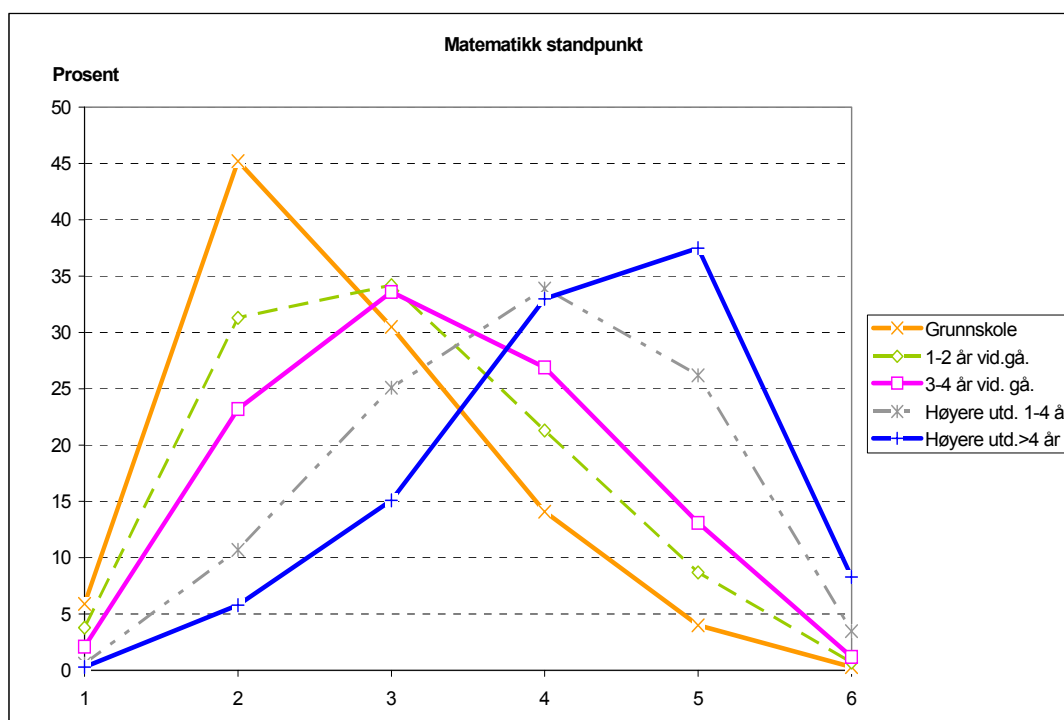
Når det gjelder standpunkt karakterer i engelsk skriftlig, finner vi det samme mønsteret som for norsk skriftlig. Jo høyere utdanningsnivå foreldrene hadde, dess bedre karakterer oppnådde elevene. Elever med foreldre med utdanning på grunnskolenivå oppnådde en gjennomsnittskarakter på 3,0, mens elever med foreldre på det høyeste utdanningsnivået hadde en gjennomsnittskarakter på 4,4. Dette var ingen vesentlige endringer i forhold til 2002-kullet. Mens bare 33 prosent av elevene med foreldre med utdanning på grunnskolenivå oppnådde karakteren 4 eller bedre, gjaldt det hele 84 prosent av de med foreldre på det høyeste utdanningsnivået. Videre ser vi også at spredningen (målt ved standardavviket) i karakterer avtar jo høyere utdanningsnivå foreldrene hadde (se vedleggstabell 5). Figur 5 viser hvordan engelskkarakteren varierer med foreldrenes utdanningsnivå.

Figur 5 Standpunkt karakterer i engelsk skriftlig etter foreldres utdanningsnivå

3.3 Matematikk standpunkt

Ser vi på elevenes standpunkt karakterer i matematikk, finner vi at disse varierer sterkere med foreldres utdanningsnivå enn i de to andre fagene. Dette kan ha sammenheng med spredningen i matematikkarakteren generelt er større enn spredningen av karakterer i fagene norsk og engelsk. Elever med foreldre med utdanning på grunnskolenivå hadde en gjennomsnittskarakter på 2,7, mens elever med foreldre med minst 4 års høyere utdanning hadde en gjennomsnittskarakter på 4,3. Dette innebærer ingen vesentlige endringer i forhold til grunnskolekullet 2002. Bare 18 prosent av elevene med foreldre med utdanning på grunnskolenivå oppnådde karakteren 4 eller bedre mens dette gjaldt hele 79 prosent av elevene med foreldre med mer enn 4 års utdanning. Vi ser at spredningen (målt ved standardavviket) varierer lite mellom de ulike gruppene (se vedleggstabell 6). Figur 6 viser hvordan matematikkarakteren varierer etter foreldrenes utdanningsnivå.

Figur 6 Standpunkt karakterer i matematikk etter foreldres utdanningsnivå

Gjennomgangen viser derved at standpunkt karakterene i basisfagene norsk, engelsk og matematikk for grunnskolekullet 2003, i stor grad følger forventet mønster. Elevene oppnår bedre karakterer jo høyere utdanningsnivå foreldrene har. Forskjellene i karakterer mellom elever med foreldre på laveste og høyeste utdanningsnivå er størst i matematikk og minst i norsk. Betydningen av foreldres utdanning på standpunkt karakterene til grunnskolekullet 2003 synes å være den samme som for grunnskolekullet 2002.

4 Forskjeller i standpunktkarakterer etter innvandrerbakgrunn

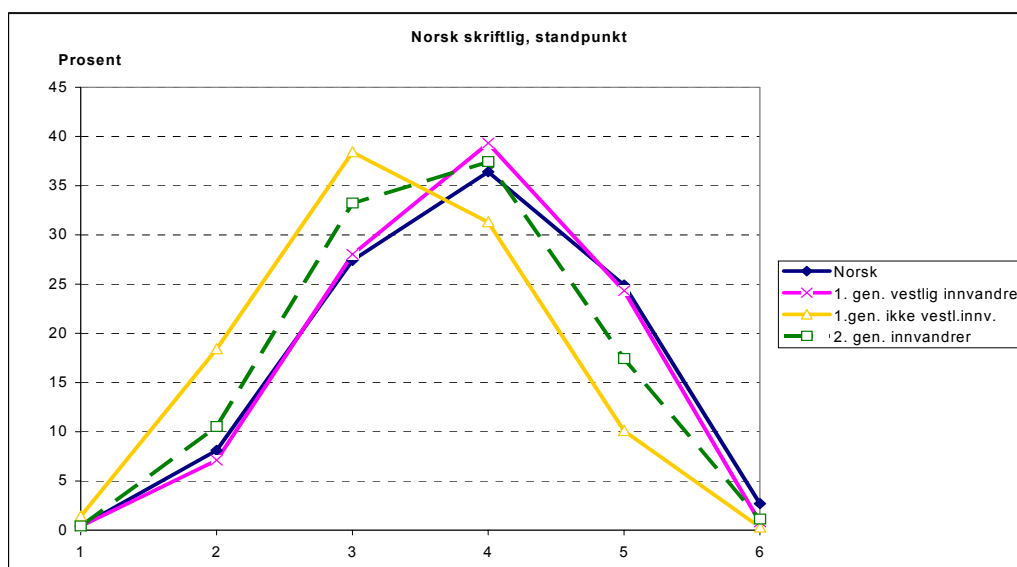
Forskning har dokumentert at innvandrerelever gjør det dårligere på skolen enn elever med norsk bakgrunn (Krange og Bakken 1998, Bakken 2003). Eksamensstatistikken fra Læringscenteret fra grunnskolen i 2002 viste også at innvandrerungdommen gjorde det dårligere enn de norske ungdommene. En del av disse forskjellene har blitt forklart med at innvandrerungdommen i større grad enn de norske ungdommene, kommer fra lavere sosial lag. I det følgende skal vi se på elevenes standpunktkarakterer i de tre basisfagene i 2003 etter innvandrerbakgrunn. Seinere skal vi se om forskjellene i eksamensresultater kan spores tilbake til at innvandrere har en annen sosial bakgrunn enn elever med norsk bakgrunn.

Vi har splittet elevene opp i følgende grupper etter innvandrerstatus; 1. generasjons (to utenlandske foreldre som har innvandret) vestlige innvandrere, 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere, 2. generasjons innvandrere (er født i Norge av to utenlandske foreldre) og norske.

Vi starter med en oversikt over standpunktkarakterene i norsk.

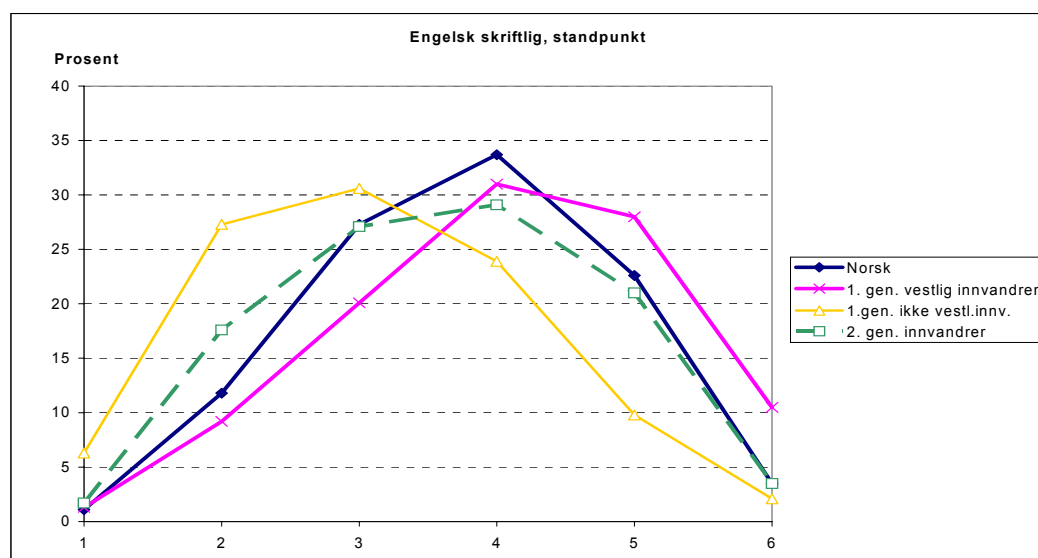
4.1 Norsk skriftlig, standpunkt

Vi ser at når det gjelder standpunktkarakterer i norsk skriftlig, så oppnådde elever med norsk bakgrunn de beste gjennomsnittskarakterene, 3,9 fulgt av 1. generasjons vestlige innvandrere med en gjennomsnittskarakter på 3,8. Elever som var 1. generasjons ikke-vestlig innvandrere hadde de dårligste gjennomsnittskarakterene, 3,3 mens 2. generasjonsinnvandrere var i en mellomstilling med gjennomsnittskarakterer på 3,6. Mens 64 prosent av elevene med norsk bakgrunn fikk karakteren 4 eller bedre, gjaldt dette 56 prosent av 2. generasjons innvandrere og 42 prosent av 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere. Kanskje noe overraskende var spredningen (målt ved standardavviket) i karakterer litt mindre blant innvandrere enn blant elever med norsk bakgrunn (se vedleggstabell 7). Forskjellene i standpunktkarakterene i norsk mellom elever med ulik innvandrerbakgrunn illustreres i figur 7.

Figur 7 Standpunktkarakterer i norsk skriftlig etter innvandringsbakgrunn

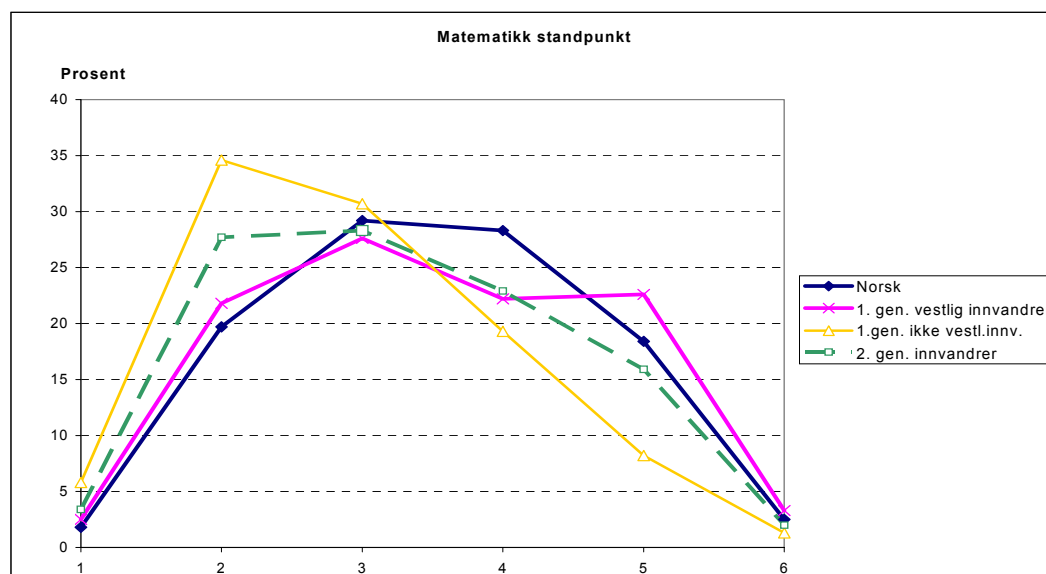
4.2 Engelsk skriftlig, standpunkt

Også når vi ser på standpunktkarakterene i engelsk, finner vi mye av det samme mønsteret som karakterene i norsk skriftlig; med ett unntak. 1. generasjons vestlige innvandrere hadde de beste gjennomsnittlige engelskkarakterene (4,1), noe som sannsynligvis har sammenheng med at denne gruppen består av noen engelskspråklige elever og elever med bakgrunn fra land der engelskkunnskapen generelt er høy. Elevene med norsk bakgrunn hadde de nest beste gjennomsnittskarakterene (3,8) og 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere de dårligste (3,1). Igjen kommer 2. generasjons innvandrere i en mellomstilling (3,6). Mens hele 70 prosent av 1. generasjons vestlige innvandrere oppnådde karakteren 4 eller bedre, gjaldt dette 60 prosent av de med norsk bakgrunn. Blant 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere oppnådde bare 36 prosent karakteren 4 eller bedre. Blant 2. generasjons innvandrere oppnådde 54 prosent karakteren 4 eller bedre. Spredningen (målt ved standardavviket) var størst blant 1. generasjons innvandrere og minst blant elever med norsk bakgrunn (se vedleggstabell 8). Figur 8 illustrerer forskjeller i standpunktkarakterene i engelsk skriftlig etter elevenes innvandrerbakgrunn.

Figur 8 Standpunkt karakterer i engelsk skriftlig etter innvandrerbakgrunn

4.3 Matematikk standpunkt

Ser vi på standpunkt karakterer i matematikk, finner vi at de beste gjennomsnittskarakterene er blant elever med norsk bakgrunn og blant 1. generasjons vestlige innvandrere (begge grupper har gjennomsnittskarakter 3,5) og de dårligste blant 1. generasjons innvandrere (2,9). Også når det gjelder standpunkt karakterer i matematikk kommer 2. generasjons innvandrere i en mellomstilling (3,3). Mens 49 prosent av elevene med norsk bakgrunn oppnådde karakteren 4 eller bedre, gjaldt dette bare 29 prosent av 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere. Blant 2. generasjons innvandrere oppnådde 41 prosent karakteren 4 eller bedre. Spredningen i karakterer (målt ved standardavviket) er litt større blant 1. generasjons vestlige innvandrere enn for de andre gruppene (se vedlegg 9). Figur 9 viser fordelingen i standpunkt karakterer i matematikk etter innvandrerbakgrunn.

Figur 9 Standpunkt karakterer i matematikk etter innvandrerbakgrunn

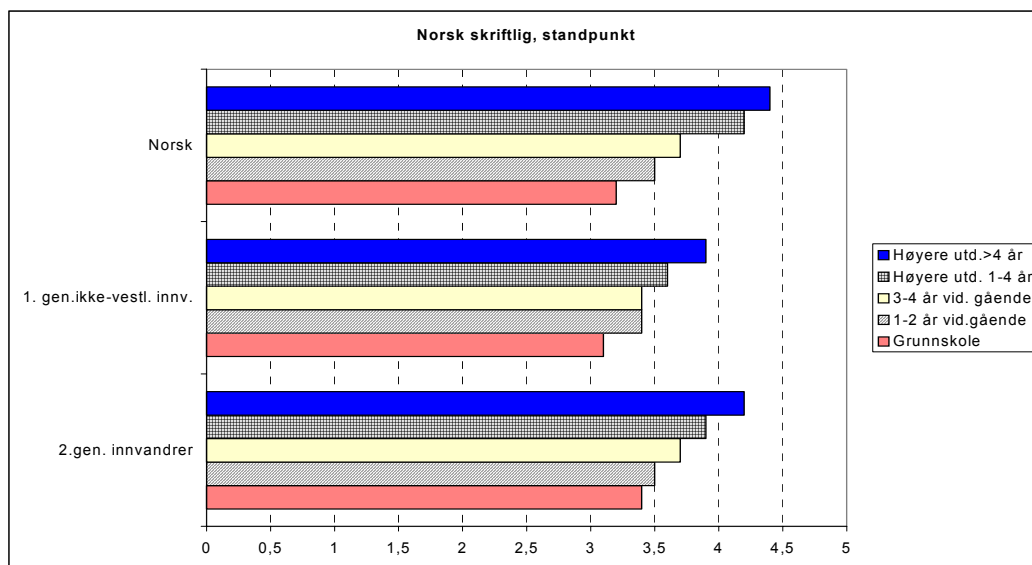
Dataene for 2003 viser altså at 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere gjorde det dårligst i de tre basisfagene, mens prestasjonene for 2. generasjons innvandrere var noe bedre, men fremdeles svakere enn for elever med norsk bakgrunn. 1. generasjons vestlige innvandrere presterte om lag på linje med elever med norsk bakgrunn.

4.4 Standpunktkarakterer etter kjønn, sosial bakgrunn og innvandrerbakgrunn

Som allerede nevnt tidligere, er en del av forskjellene i skoleprestasjoner mellom innvandrere og elever med norsk bakgrunn blitt forklart med at elever med innvandrerbakgrunn i større grad enn elever med norsk bakgrunn kommer fra lavere sosiale lag der prestasjonsnivået generelt er lavere (Krange og Bakken 1998, Bakken 2003). Vi har derfor splittet opp materialet etter kjønn, sosial bakgrunn (målt ved foreldres utdanningsnivå) og innvandrerbakgrunn. Gruppen 1. generasjons vestlig innvandrer er utelatt i figurene og vedleggstabellene på grunn av at de er relativt få og skiller seg lite fra elever med norsk bakgrunn. Vedleggstabell 10 og figurene 10-15 illustrerer sammenhengen mellom gjennomsnittskarakterer i de 3 basisfagene og elevenes sosiale bakgrunn (målt ved foreldres utdanningsnivå), innvandrerstatus og kjønn.

Ser vi på gutter og jenter under ett, synes et generelt trekk å være at foreldres utdanningsnivå har betydning både for elever med norsk bakgrunn og innvandrerbakgrunn. Likeledes ser vi at elevenes karakterer blir bedre jo høyere utdanning foreldrene har både blant elever med norsk bakgrunn og innvandrerbakgrunn. Imidlertid, både i norsk og i matematikk synes det å være en tendens til at foreldres utdanningsnivå har mindre betydning for de ikke-vestlige innvandrernes gjennomsnittskarakterer enn for elever med norsk bakgrunn. Dette gjenspeiles ved at det er mindre forskjeller i karakterer mellom elever med foreldre på laveste og høyeste utdanningsnivå blant elever med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn enn blant de med norsk bakgrunn. Spesielt iøynefallende er dette i matematikk der forskjellen i gjennomsnittskarakterer mellom elever med foreldre på laveste og høyeste nivå var 1,0 blant ikke-vestlige innvandrere og 1,6 blant elever med norsk bakgrunn. Forskjellene i karakterer mellom elever med innvandrerbakgrunn og norsk bakgrunn er minst for elever på de laveste utdanningsnivåene og størst på det høyeste utdanningsnivået. I matematikk var forskjellen i karakterer for 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere 0,1 på det laveste utdanningsnivået og 0,7 på det høyeste nivået. I engelsk synes foreldrenes utdanningsnivå å ha noenlunde samme effekt på standpunktkarakteren for 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere og elever med norsk bakgrunn. Imidlertid skårer innvandrerne lavere enn elevene med norsk bakgrunn på alle nivåer.

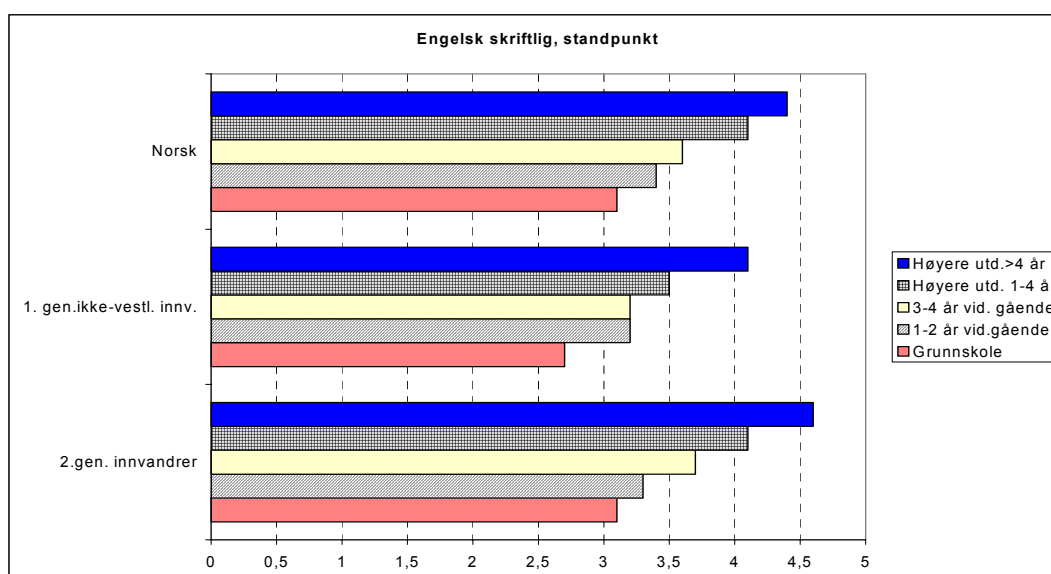
Figur 10 Gjennomsnittlig standpunktkarakter i norsk skriftlig etter foreldres utdanningsnivå og innvandrerbakgrunn

Figur 10 illustrerer klart at norskkarakteren varierer mer etter foreldres utdanningsbakgrunn blant norske enn blant både 1. og 2. generasjons innvandrere.

Når det gjelder engelsk, ser vi av figur 11 at innvandrerne ikke skiller seg klart fra de norske hva gjelder avstand i karakterer mellom elever med foreldre på laveste og høyeste utdanningsnivå, men 1. generasjons ikke vestlige innvandrere oppnår noe svakere karakterer enn de norske på alle nivåer.

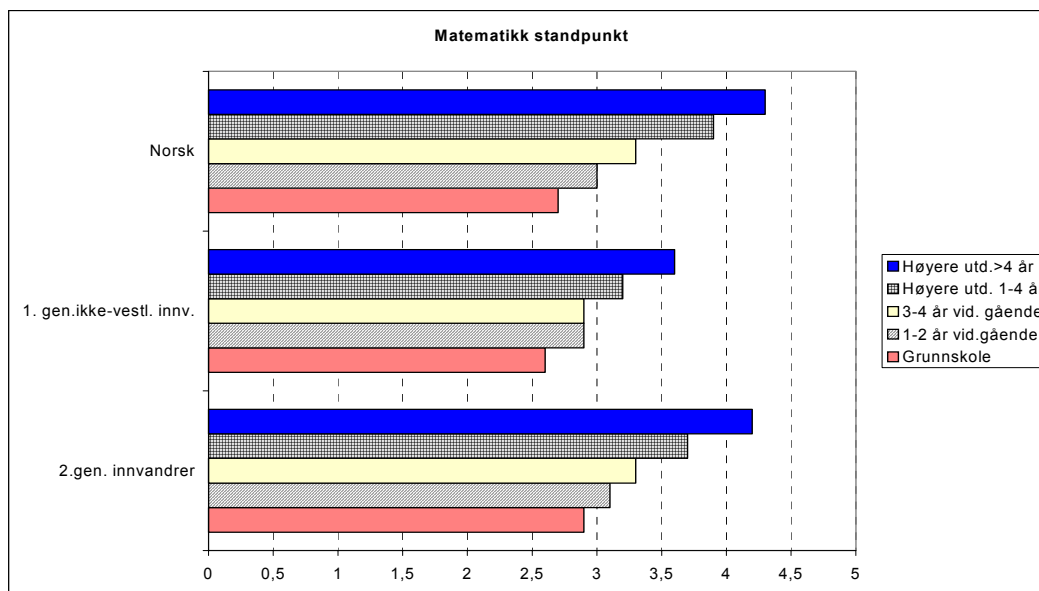
Figur 11 Gjennomsnittlig standpunktkarakter i engelsk skriftlig etter foreldres utdanningsnivå og innvandrerbakgrunn

Resultatene i matematikk er illustrert i figur 12 og viser mye det samme mønsteret som for norsk skriftlig; variasjonene i karakterer etter foreldres utdanningsnivå er større blant

elever med norsk bakgrunn enn blant elever med innvandrerbakgrunn, og innvandrerne med foreldre på det laveste utdanningsnivået gjør det omtrent like bra som elever med norsk bakgrunn.

Figur 12 Gjennomsnittlig standpunktkarakter i matematikk etter foreldres utdanningsnivå og innvandrerbakgrunn

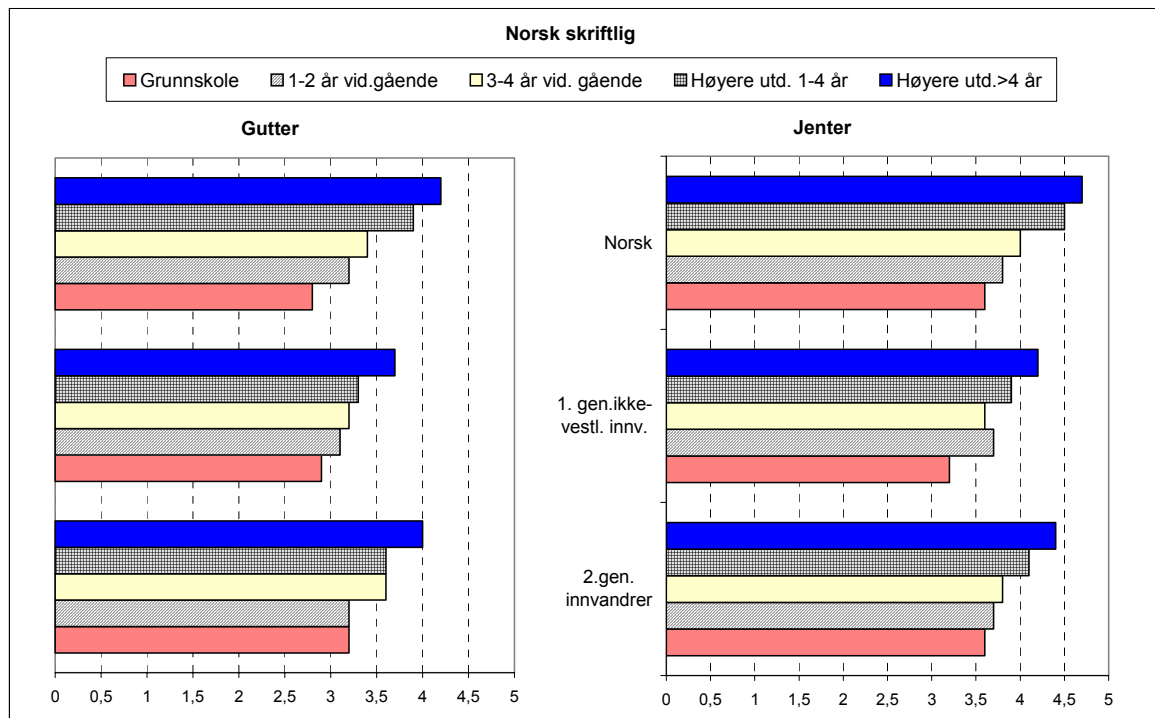

Når en skal tolke disse resultatene, er det viktig å være klar over at elevene med norsk bakgrunn har foreldre som kommer fra et samfunn som gjennom generasjoner har lagt vekt på utdanning og som bevisst har lagt forholdene til rette for sosial mobilitet. Mange ikke-vestlige innvandrere kommer fra samfunn der utdanning har vært et svært rasjonert gode som ofte er blitt forbeholdt en liten maktelite. Dermed vil man blant ikke-vestlige innvandrerforeldre sannsynligvis finne flere ressursrike mennesker på de laveste utdanningsnivåene enn blant de norske foreldrene som har hatt helt andre muligheter til å utdanne seg. Dette kan bidra til å forklare hvorfor ikke-vestlige innvandrerbarn med foreldre på de laveste utdanningsnivåene i større grad holder tritt med elevene med norsk bakgrunn som har foreldre på tilsvarende utdanningsnivå.

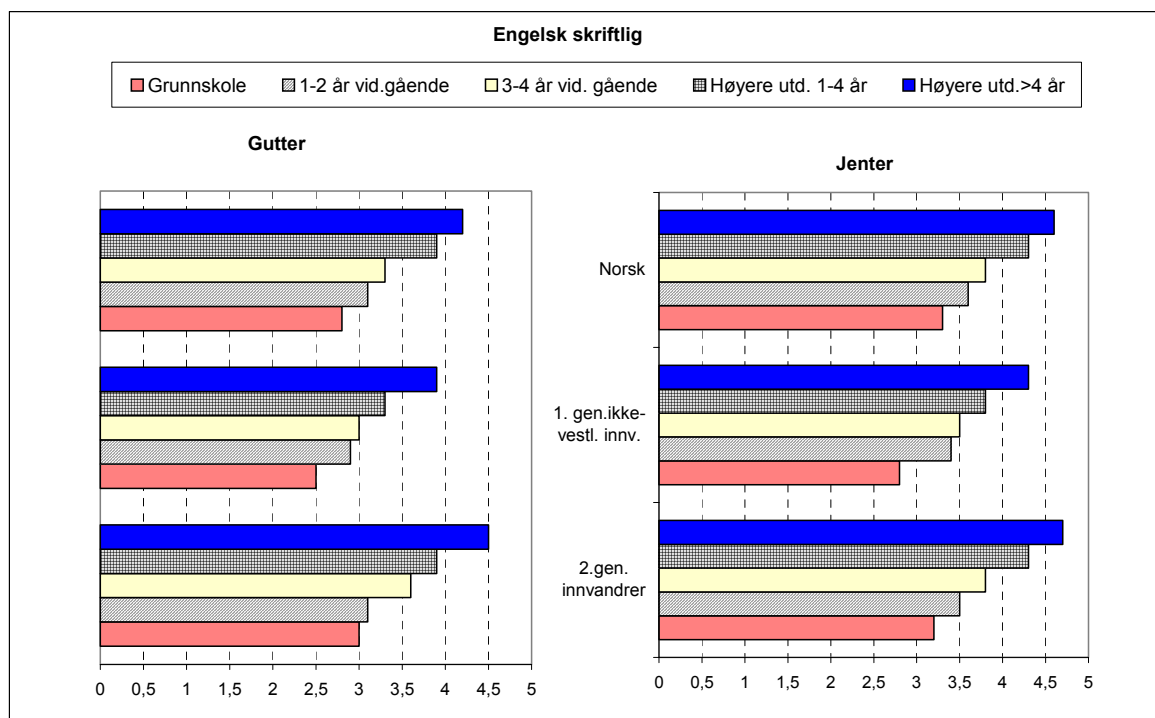
Sammenhengen mellom foreldrenes utdanning og elevenes innvandringsbakgrunn på den ene siden og standpunktkarakterer på den andre siden, synes å være noenlunde den samme for begge kjønn (jf. figurene 13-15). Det er imidlertid en svak tendens til at 1. generasjons ikke-vestlige innvandrerjenter med foreldre på det laveste utdanningsnivået skårer dårligere i norsk skriftlig enn 1. generasjons ikke-vestlige innvandregutter når de sammenlignes med henholdsvis norske jenter og gutter med foreldre på samme utdanningsnivå. Mens gutter med foreldre på laveste utdanningsnivå som var 1. generasjons ikke-vestlig innvandrere oppnådde 0,1 bedre norskkarakterer enn gutter med foreldre på samme utdanningsnivå med norsk bakgrunn, oppnådde jenter med tilsvarende bakgrunn norskkarakterer som var 0,4 dårligere enn jenter med foreldre med tilsvarende utdanning med norsk bakgrunn. Det er imidlertid grunn til å understreke at de ikke-vestlige

innvandrere med foreldre med utdanning på de laveste nivåene likevel fikk bedre karakterer enn gutter med tilsvarende bakgrunn.

Figur 13 Gjennomsnittlig standpunktkarakter i norsk skriftlig etter foreldres utdanningsnivå, innvandrerbakgrunn og kjønn

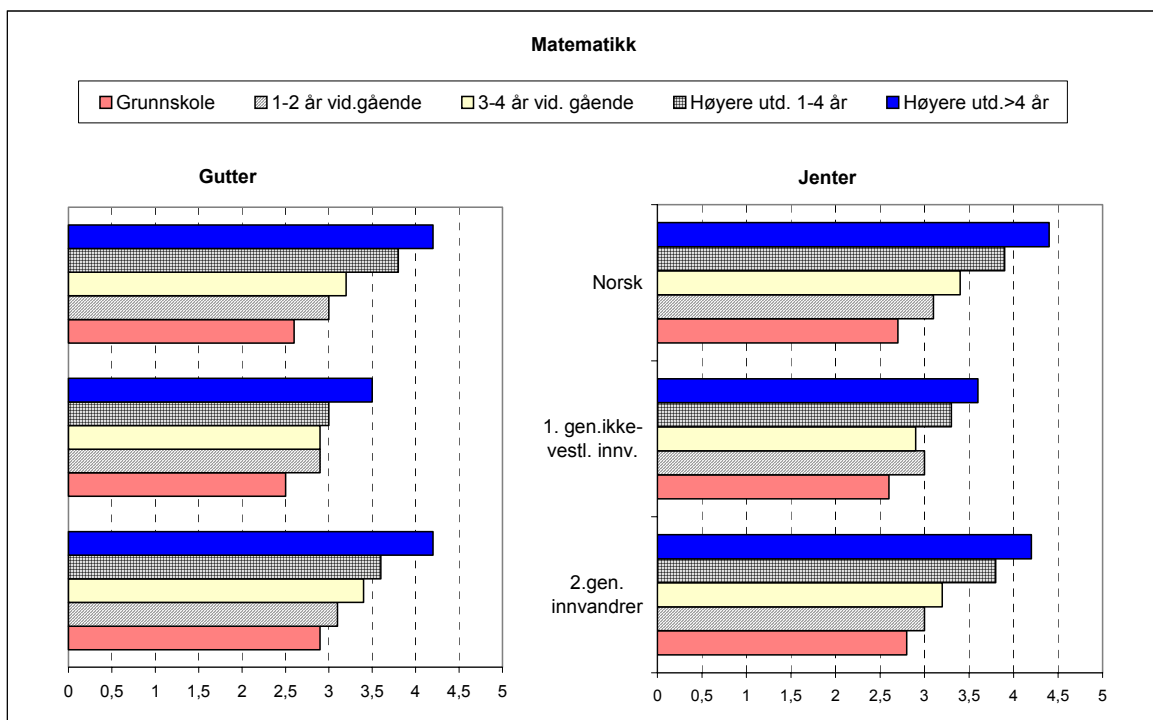

Figur 14 Gjennomsnittlig standpunktkarakterer i engelsk skriftlig etter foreldres utdanningsnivå, innvandrerbakgrunn og kjønn

Også i engelsk ser vi tendenser til litt mindre kjønnsforskjeller blant 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere med foreldre på det laveste utdanningsnivået sammenlignet med elever med norsk bakgrunn. Det er imidlertid bare på det laveste nivået vi ser en slik tendens, og den er også svakere enn for norskkarakterene.

Figur 15 Gjennomsnittlig standpunktkarakter i matematikk skriftlig etter foreldres utdanningsnivå, innvandrerbakgrunn og kjønn

Figur 15 viser at foreldres utdanningsnivå i liten grad påvirker kjønnsforskjellen i matematikkarakteren mellom elever med norsk bakgrunn og elever med innvandrerbakgrunn i motsetning til i norsk og delvis også i engelsk der vi fant tendenser til mindre kjønnsforskjeller blant 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere med foreldre med utdanning på laveste nivå enn blant de med foreldre på høyere nivåer.

5 Forskjeller i standpunktkarakterer etter fylke

I Norge er det en uttalt politikk å ha små regionale forskjeller. I dette kapitlet skal vi studere nærmere om det er fylkesvise forskjeller i standpunktkarakterene i de tre basisfagene til grunnskolekullet 2003.

Tabell 1 og vedleggsfigur 1 viser at det for grunnskolekullet 2003 er små fylkesvise forskjeller i standpunktkarakterer i de tre basisfagene. Oslo og Sogn og Fjordane skiller seg positivt ut med litt høyere gjennomsnittskarakterer enn landsgjennomsnittet. I norsk, matematikk og engelsk skriftlig har de karakterer som var 0,1 høyere enn gjennomsnittet. I motsatt retning skiller elevene fra Østfold seg ut med karakterer i engelsk og matematikk som lå henholdsvis 0,1 og 0,2 lavere enn gjennomsnittet.

Tabell 1 Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i norsk skriftlig, engelsk skriftlig og matematikk etter fylke. Standardavvik i parentes. ($N_{nor}=54436$, $N_{eng}=53775$, $N_{mat}=54460$)

	Norsk skriftlig	Engelsk skriftlig	Matematikk
Østfold	3,8 (0,985)	3,6 (1,094)	3,3 (1,099)
Akershus	3,9 (0,972)	3,8 (1,064)	3,5 (1,140)
Oslo	3,9 (0,963)	3,8 (1,111)	3,6 (1,164)
Hedmark	3,8 (1,029)	3,6 (1,125)	3,3 (1,137)
Oppland	3,8 (1,015)	3,7 (1,100)	3,4 (1,135)
Buskerud	3,8 (0,989)	3,7 (1,081)	3,5 (1,134)
Vestfold	3,8 (1,002)	3,7 (1,073)	3,4 (1,129)
Telemark	3,8 (1,011)	3,6 (1,098)	3,4 (1,158)
Aust-Agder	3,8 (1,038)	3,6 (1,119)	3,4 (1,133)
Vest-Agder	3,8 (0,986)	3,7 (1,061)	3,4 (1,118)
Rogaland	3,7 (0,993)	3,7 (1,060)	3,4 (1,124)
Hordaland	3,9 (0,976)	3,8 (1,083)	3,5 (1,133)
Sogn og Fjordane	3,9 (0,990)	3,8 (1,125)	3,6 (1,136)
Møre og Romsdal	3,9 (0,967)	3,8 (1,049)	3,5 (1,106)
Sør-Trøndelag	3,9 (0,987)	3,8 (1,078)	3,5 (1,140)
Nord-Trøndelag	3,9 (0,993)	3,7 (1,105)	3,5 (1,135)
Nordland	3,9 (0,984)	3,7 (1,071)	3,5 (1,133)
Troms	3,9 (0,992)	3,8 (1,080)	3,5 (1,117)
Finnmark	3,9 (0,992)	3,7 (1,145)	3,5 (1,139)
Gjennomsnitt	3,8 (0,989)	3,7 (1,086)	3,5 (1,135)

Gjennomsnittskarakterene presentert i tabell 1 kan dekke over fylkesvise variasjoner i karakterer etter elevenes sosiale bakgrunn og innvandrerstatus. I tabell 2 og 3 skal vi studere dette nærmere. Tabell 2 viser hvordan elevenes gjennomsnittskarakterer varierer etter om foreldrene har utdanning på de laveste (grunnskole eller lavere) eller høyeste (mer enn 4 års høyere utdanning) utdanningsnivå.

Tabell 2 Gjennomsnittlige standpunkt-karakterer i norsk skriftlig, engelsk skriftlig og matematikk etter foreldres utdanningsnivå og fylke ($N_{nor}=54436$, $N_{eng}=53775$, $N_{mat}=54460$)

	Norsk skriftlig		Engelsk skriftlig		Matematikk	
	Lavt	Høyt	Lavt	Høyt	Lavt	Høyt
Østfold	3,1	4,4	2,9	4,3	2,4	4,1
Akershus	3,2	4,3	3,1	4,4	2,6	4,2
Oslo	3,3	4,4	3,0	4,4	2,8	4,3
Hedmark	3,1	4,5	3,0	4,3	2,6	4,2
Oppland	3,0	4,5	2,8	4,4	2,4	4,3
Buskerud	3,2	4,4	3,0	4,3	2,7	4,3
Vestfold	3,1	4,4	3,0	4,3	2,6	4,2
Telemark	3,3	4,6	3,1	4,5	2,8	4,4
Aust-Agder	3,1	4,4	3,0	4,4	2,8	4,0
Vest-Agder	3,2	4,3	3,2	4,3	2,7	4,2
Rogaland	3,1	4,4	3,0	4,5	2,7	4,3
Hordaland	3,3	4,5	3,0	4,5	2,6	4,3
Sogn og Fjordane	3,2	4,5	3,1	4,7	2,7	4,3
Møre og Romsdal	3,1	4,5	3,0	4,5	2,5	4,3
Sør-Trøndelag	3,3	4,5	3,2	4,5	2,6	4,2
Nord-Trøndelag	3,2	4,5	3,1	4,4	2,7	4,4
Nordland	3,4	4,5	3,2	4,4	2,9	4,3
Troms	3,4	4,4	3,2	4,5	2,8	4,2
Finnmark	3,5	4,3	3,4	4,3	2,8	4,2
Gjennomsnitt	3,2	4,4	3,0	4,4	2,7	4,3

Tabellen viser at det var størst forskjeller i gjennomsnittskarakterer mellom elever med foreldre på laveste og høyeste utdanningsnivå i alle de tre basisfagene i Oppland, mens Finnmark skilte seg ut i motsatt retning med de minste forskjellene i norsk og engelsk og nest minste forskjellene i matematikk (Aust-Agder hadde de minste forskjellene i dette faget). En vesentlig årsak til at Oppland og Finnmark skilte seg ut med henholdsvis størst og minst karakterforskjell mellom elever med foreldre på laveste og høyeste utdanningsnivå, var at elevene i Oppland med foreldre med utdanning på laveste nivå skilte seg negativt ut med lavere gjennomsnittskarakterer, mens elevene i Finnmark med utdanning på laveste nivå skilte seg positivt ut med høyere gjennomsnittskarakterer enn gjennomsnittet for alle elever med foreldre på dette utdanningsnivået. I tillegg kommer at i Finnmark skåret elevene med foreldre på det høyeste utdanningsnivået lavere enn gjennomsnittet for alle elever med foreldre på dette utdanningsnivået. Når det gjelder Oppland, skåret elevene med foreldre på det høyeste utdanningsnivået omtrent som gjennomsnittet. Dette tyder altså på at det er større karakterforskjeller etter foreldres utdanningsnivå blant elever i Oppland og mindre i Finnmark enn for landet generelt.

Tabell 3 viser hvordan gjennomsnittskarakterene i basisfagene norsk skriftlig, engelsk skriftlig og matematikk varierer etter innvandrerbakgrunn og fylke. Vi har valgt å bare presentere tall for elever med norsk bakgrunn og 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere fordi tallet på 1. generasjons vestlige innvandrere og 2. generasjons innvandrere er lite. Det er viktig å være klar over at også tallet på 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere er lite i enkelte fylker, slik at en må være forsiktig med å trekke for bastante konklusjoner.

Tabell 3 Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i norsk skriftlig, engelsk skriftlig og matematikk etter innvandrerbakgrunn og fylke ($N_{nor}=54343$, $N_{eng}=53666$, $N_{mat}=54343$)

	Norsk skriftlig		Engelsk skriftlig		Matematikk	
	Norsk bakgrunn	1. gen. ikke-vestl. innvandrere	Norsk bakgrunn	1. gen. ikke-vestl. innvandrere	Norsk bakgrunn	1. gen. ikke-vestl. innvandrere
Østfold	3,8	3,3	3,6	3,0	3,4	2,8
Akershus	3,9	3,4	3,8	3,2	3,5	3,0
Oslo	4,0	3,3	4,0	3,1	3,8	2,9
Hedmark	3,8	3,2	3,7	3,0	3,4	2,9
Oppland	3,8	3,4	3,7	3,0	3,4	2,9
Buskerud	3,9	3,2	3,8	3,1	3,5	3,0
Vestfold	3,8	3,2	3,7	2,9	3,5	2,9
Telemark	3,8	3,2	3,7	2,9	3,4	2,7
Aust-Agder	3,8	3,2	3,7	3,1	3,4	3,2
Vest-Agder	3,8	3,3	3,7	3,2	3,5	2,9
Rogaland	3,7	3,2	3,7	3,1	3,5	2,8
Hordaland	3,9	3,5	3,8	3,1	3,5	3,0
Sogn og Fjordane	3,9	3,5	3,8	3,8	3,7	2,8
Møre og Romsdal	3,9	3,4	3,8	3,1	3,5	3,5
Sør-Trøndelag	3,9	3,4	3,8	3,3	3,5	2,9
Nord-Trøndelag	3,9	3,3	3,7	3,1	3,5	2,9
Nordland	3,9	3,4	3,8	3,1	3,5	3,1
Troms	3,9	3,3	3,8	3,1	3,5	3,5
Finnmark	3,9	3,9	3,7	3,0	3,5	3,4
Gjennomsnitt	3,9	3,3	3,8	3,1	3,5	2,9

Tabellen viser at forskjellen i gjennomsnittskarakterer i alle de tre basisfagene er størst mellom elever med norsk bakgrunn og 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere i Oslo. Dette har først og fremst sammenheng med at elevene i Oslo med norsk bakgrunn skårer over gjennomsnittet for alle elever med norsk bakgrunn. Dette kan sannsynligvis igjen tilbakeføres til at en høyere andel av elevene i Oslo enn i landet generelt har høyt utdannede foreldre noe som er forbundet med skoleprestasjoner over gjennomsnittet. Elever fra Finnmark skiller seg ut som et fylke med små forskjeller i gjennomsnittskarakterer mellom elever med norsk bakgrunn og 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere. Det er imidlertid viktig å være klar over at tallet på ikke-vestlige innvandrere er særdeles lite (15), slik at resultatet må tolkes med stor forsiktighet.

6 Forskjeller i standpunktkarakterer etter sentralitet

I forrige avsnitt fant vi små fylkesvise forskjeller i standpunktkarakterene. I dette avsnittet skal vi se om det er forskjeller i eksamensresultatene etter om skolen er plassert i et urbant eller ruralt område. Vi har valgt å benytte SSBs inndeling av kommuner etter sentralitet (SSB, Standard for kommuneklassifisering 1994). Kommuner på sentralitetsnivå 0 angir de mest rurale områdene, mens sentralitetsnivå 3 angir de mest urbane områdene.

Tabell 4 viser at gjennomsnittskarakterer i basisfagene norsk, engelsk og matematikk i liten grad varierer etter sentralitetsnivå.

Tabell 4 Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i norsk skriftlig, engelsk skriftlig og matematikk etter sentralitet. Standardavvik i parentes. ($N_{nor}=52620$, $N_{eng}=51908$, $N_{mat}=52573$)

	Norsk skriftlig	Engelsk skriftlig	Matematikk
Sentralitetsnivå 0	3,8(0,995)	3,7(1,095)	3,5(1,118)
Sentralitetsnivå 1	3,8(0,991)	3,7(1,081)	3,5(1,149)
Sentralitetsnivå 2	3,8(0,995)	3,7(1,085)	3,4(1,130)
Sentralitetsnivå 3	3,9(0,980)	3,8(1,079)	3,5(1,141)
Gjennomsnitt	3,8(0,988)	3,7(1,084)	3,5(1,134)

Vi ser av tabellen at elevene fra det høyeste sentralitetsnivået skåret bare en tiendels karakter bedre enn gjennomsnittet i norsk og engelsk. Forskjellene er så små at det mest dekkende må være at vi finner ingen forskjeller i gjennomsnittskarakterer mellom elever fra kommuner med ulik sentralitet. Gjennomsnittstallene kan imidlertid dekke over forskjeller mellom ulike grupper. Tabell 5 og 6 viser hvordan gjennomsnittskarakterene i de tre basisfagene varierer etter elevenes sosiale bakgrunn målt ved foreldrenes utdanningsnivå og innvandrerstatus.

Tabell 5 Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i norsk skriftlig, engelsk skriftlig og matematikk etter foreldres utdanningsnivå og sentralitet ($N_{nor}=52620$, $N_{eng}=51908$, $N_{mat}=52573$)

	Norsk skriftlig		Engelsk skriftlig		Matematikk	
	Lavt	Høyt	Lavt	Høyt	Lavt	Høyt
Sentralitetsnivå 0	3,3	4,5	3,2	4,5	2,7	4,3
Sentralitetsnivå 1	3,1	4,4	3,0	4,4	2,7	4,3
Sentralitetsnivå 2	3,1	4,5	3,0	4,4	2,6	4,3
Sentralitetsnivå 3	3,2	4,4	3,0	4,4	2,7	4,3
Gjennomsnitt	3,2	4,4	3,0	4,4	2,7	4,3

Tabell 5 tyder på at effekten av sosial bakgrunn (målt ved foreldres utdanningsnivå) på gjennomsnittskarakterer i basisfagene er omtrent lik uansett sentralitetsnivået til kommunen.

Tabell 6 Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i norsk skriftlig, engelsk skriftlig og matematikk etter innvandrerbakgrunn og sentralitet ($N_{nor}=52541$, $N_{eng}=51823$, $N_{mat}=52482$)

	Norsk skriftlig		Engelsk skriftlig		Matematikk	
	Norsk bakgrunn	1. gen. ikke-vestl. innvandrere	Norsk bakgrunn	1. gen. ikke-vestl. innvandrere	Norsk bakgrunn	1. gen. ikke-vestl. innvandrere
Sentralitetsnivå 0	3,8	3,4	3,7	3,3	3,5	3,0
Sentralitetsnivå 1	3,9	3,4	3,7	3,2	3,5	2,9
Sentralitetsnivå 2	3,8	3,3	3,7	3,0	3,5	2,9
Sentralitetsnivå 3	3,9	3,3	3,8	3,1	3,5	2,9
Gjennomsnitt	3,9	3,3	3,8	3,1	3,5	2,9

Tabell 6 tyder på at karakterforskjellene mellom elever med ulik innvandrerbakgrunn er de samme uavhengig av kommunens sentralitet.

Vi må kunne konkludere dette kapitlet med at vi finner små forskjeller i standpunktkarakterer mellom elever fra rurale og urbane områder. Dette gjelder uansett elevenes sosiale bakgrunn (målt ved foreldrenes utdanningsnivå) og innvandrerstatus.

7 Regresjonsanalyse av karakterer i norsk skriftlig, engelsk skriftlig og matematikk

I de foregående kapitlene har vi sett hvordan standpunktkarakterene i de tre basisfagene varierer med kjønn, foreldres utdanningsnivå, innvandrerstatus og fylke. Vi har bare i begrenset omfang trukket inn flere av disse kjennetegnene samtidig, og formålet med denne analysen er å studere effekten av hver enkelt av disse kjennetegnene (forklaringsvariablene) når de andre kjennetegnene holdes konstant. Dette skal vi gjøre ved hjelp av regresjonsanalyse. I analysen vil vi i tillegg til de forannevnte variablene, også trekke inn en indikator for innvandrernes botid i Norge, en faktor som regnes å påvirke elevprestasjonene (Bakken 2003). Av praktiske grunner er det antall år bosatt i utlandet som inngår i analysen. Den avhengige variabelen er standpunktkarakterer i de tre basisfagene. Analysene omfatter alle elever som har vært bosatt i Norge under 17 år.

Tabell 7 viser resultatet av 3 ulike regresjonsanalyser, mellom henholdsvis standpunktkarakterer i norsk skriftlig, engelsk skriftlig og matematikk og de ulike forklaringsvariablene. Siden tabellanalysene tyder på at foreldres utdanningsnivå virker forskjellig på karakterer for elever med norsk bakgrunn og elever med innvandrerbakgrunn, har vi i analysen inkludert samspillsledd mellom foreldres utdanningsnivå og innvandringsbakgrunn. Vi har også med utgangspunkt i tabellanalysen inkludert samspillsledd mellom det å være ikke-vestlig innvandrerjente og foreldres utdanningsnivå. Tabellanalysen kan også tyde på mindre kjønnsforskjeller i norsk karakterer blant innvandrerungdom med foreldre på de laveste utdanningsnivåene enn blant elever med norsk bakgrunn. Den mindre kjønnsforskjellen synes først og fremst å henge sammen med svakere prestasjoner blant innvandrerjenter.

Tabell 7 Regresjonskoeffisienter, sammenheng mellom karakterer og kjønn, foreldres utdanningsnivå, innvandringsbakgrunn og fylke

	Norsk skriftlig		Engelsk skriftlig		Matematikk	
	Koeffisient	Std. avvik	Koeffisient	Std. avvik	Koeffisient	Std. avvik
Konstantledd	2,879***	0,025	2,862***	0,028	2,539***	0,030
Jente	0,637***	0,008	0,459***	0,009	0,132***	0,009
Østfold	0,014	0,020	-0,071***	0,022	-0,023	0,024
Oslo	0,006	0,018	0,051**	0,020	0,132***	0,021
Hedmark	-0,005	0,022	-0,039	0,025	-0,001	0,026
Oppland	0,028	0,022	-0,052**	0,025	0,013	0,027
Buskerud	0,032*	0,020	0,007	0,022	0,081***	0,024
Vestfold	-0,046**	0,021	-0,094***	0,024	0,011	0,025
Telemark	-0,032	0,022	-0,064**	0,025	-0,005	0,026
Aust-Agder	-0,062**	0,027	-0,096***	0,031	-0,020	0,032
Vest-Agder	-0,040*	0,022	0,030	0,025	0,036	0,026
Rogaland	-0,090***	0,017	-0,078***	0,019	0,039*	0,020
Hordaland	0,026	0,016	0,023	0,019	0,030	0,020
Sogn og Fjordane	0,101***	0,025	0,103***	0,029	0,234***	0,031
Møre og Romsdal	0,051***	0,019	0,043**	0,022	0,063***	0,023
Sør-Trøndelag	0,032*	0,019	0,016	0,022	0,013	0,023
Nord-Trøndelag	0,049**	0,024	0,032	0,027	0,071**	0,029
Nordland	0,086***	0,020	0,049**	0,023	0,078***	0,024
Troms	0,079***	0,023	0,048*	0,026	0,095***	0,027
Finnmark	0,057*	0,032	-0,038	0,036	0,075*	0,038
Antall år bosatt i utlandet	-0,019***	0,004	-0,021***	0,005	0,009*	0,005
Grunnskole*Innvandrjente	-0,391***	0,105	-0,138	0,123	-0,093	0,125
Vid.gå.1-2* Innvandrjente	-0,024	0,080	0,021	0,092	0,009	0,096
Vid.gå.3-4* Innvandrjente	-0,201**	0,090	0,063	0,103	-0,116	0,107
Mellomnivå* Innvandrjente	0,182	0,441	0,054	0,499	0,861	0,529
Høy utd.1-4* Innvandrjente	-0,019	0,107	0,081	0,123	0,143	0,128
Høy utd.>4* Innvandrjente	-0,217	0,176	-0,133	0,200	-0,030	0,210
Uoppgitt* Innvandrjente	-0,208***	0,062	-0,160**	0,070	-0,077	0,072
Grunnsk*1.gen. vestlig innv.	0,360	0,195	0,577**	0,226	0,322	0,234
Vid.gå. 1-2*1.gen. vestlig innv.	0,052	0,198	0,720***	0,230	0,002	0,237
Vid.gå.3-4*1.gen. vestlig innv.	0,300*	0,158	0,573***	0,179	-0,064	0,190
Mellomnivå*1.gen. vestlig innv.	0,694	0,617	0,709	0,699	-0,556	0,741
Høy utd. 1-4*1.gen. vestlig innv.	-0,102	0,126	0,182	0,142	-0,355**	0,151
Høy utd.>4*1.gen. vestlig innv.	0,000	0,141	0,582***	0,160	0,190	0,169
Uoppgitt*1.gen. vestlig innv.	0,260*	0,148	0,005	0,166	-0,421**	0,175
Grunnsk*1.gen. ikke-vestl.	0,188**	0,084	-0,202**	0,098	-0,141	0,100
Vid.gå. 1-2*1.gen. ikke-vestl.	0,040	0,062	-0,103	0,071	-0,156**	0,075
Vid.gå.3-4*1.gen. ikke-vestl.	-0,084	0,068	-0,227***	0,078	-0,464***	0,081
Mellomnivå*1.gen.ikke-vest	0,149	0,264	-0,030	0,299	-0,295	0,317
Høy utd. 1-4*1.gen.ikke vestl.	-0,462***	0,083	-0,478***	0,095	-0,846***	0,099
Høy utd.>4*1.gen.ikke vestl.	-0,295**	0,126	-0,153	0,144	-0,766***	0,149
Uoppgitt*1.gen. ikke-vestl.	-0,143	0,115	-0,853***	0,128	-0,659***	0,136
Grunnskole*2.gen. innv.	0,201***	0,066	-0,016	0,074	0,148*	0,078
Vid.gå.1-2*2.gen. innv.	-0,030	0,052	-0,051	0,059	0,001	0,062
Vid.gå. 3-4*2.gen. innv.	0,012	0,060	0,118*	0,068	-0,055	0,072
Mellomnivå*2.gen.innv.	-0,127	0,251	0,288	0,285	0,050	0,302
Høy utd.1-4*2.gen.innv.	-0,281***	0,057	-0,052	0,065	-0,215***	0,069
Høy utd.>4*2.gen.innv.	-0,252***	0,094	0,170	0,106	-0,117	0,113
Uoppgitt*2.gen.innv.	-0,509***	0,137	-1,165***	0,158	-0,939***	0,165
Videregående 1-2 år	0,293***	0,023	0,277***	0,027	0,377***	0,028

	Norsk skriftlig		Engelsk skriftlig		Matematikk	
	Koeffisient	Std. avvik	Koeffisient	Std. avvik	Koeffisient	Std. avvik
Videregående 3-4 år	0,498***	0,023	0,486***	0,026	0,661***	0,027
Mellomnivå	0,629***	0,028	0,664***	0,032	0,846***	0,034
Høyere utd. 1-4 år	0,965***	0,023	1,009***	0,026	1,217***	0,028
Høyere utd. >4 år	1,238***	0,025	1,329***	0,029	1,628***	0,030
Uoppgitt utdanning	0,441***	0,096	0,998***	0,107	0,853***	0,114
R ² justert	0,228		0,179		0,155	
Antall observasjoner	54290		53613		54291	

*** Signifikant på 0,01-nivå ** Signifikant på 0,05-nivå * Signifikant på 0,10-nivå

Tabellen viser at regresjonsmodellene forklarer mellom 16 og 23 prosent av de observerte variasjonene i karakterer i de tre fagene (R² justert). I tabellen inngår regresjonskoeffisientene (kolonne 1,3 og 5) og deres standardavvik (kolonne 2,4 og 6). Koeffisientene i tabellen viser hvor mye karakteren endrer seg når variabelen vi ser på øker med en enhet, og de andre variablene i analysen holdes konstant. I analysen av standpunktkarakterer i norsk skriftlig viser koeffisienten for jente på 0,637 at norskkarakteren til en jente er 6 tiendeler bedre enn norskkarakteren til en gutt bosatt i samme fylke, med samme innvandrerbakgrunn og med foreldre på samme utdanningsnivå. Ser vi på fylke, viser koeffisientene hvor mye bedre eller dårligere karakterene til elever som er bosatt i et bestemt fylke er, sammenlignet med ellers like elever som er bosatt i Akershus (Akershus fylke er i dette tilfellet det utelatte fylket og derved referansekategori). Når det gjelder foreldres utdanning, vil utdanning på grunnskolenivå være referansekategori, dvs. at koeffisientene vil uttrykke hvor mye bedre karakterer elever med foreldre på høyere utdanningsnivåer oppnår sammenlignet med ellers like elever med foreldre med utdanning på grunnskolenivå. For eksempel vil en gutt med foreldre med høyere utdanning av mer enn 4 års varighet, oppnå en norskkarakter som er 1,2 (1,238) høyere enn en ellers lik elev som har foreldre med bare grunnskoleutdanning. Dette resultatet gjelder imidlertid bare dersom gutten har norsk bakgrunn. Dersom gutten er 1. generasjons ikke-vestlig innvandrer, må vi også ta hensyn til foreldres utdanningsnivå virker forskjellig for elever med norsk bakgrunn og elever med innvandringsbakgrunn. En 1. generasjons ikke-vestlig innvandrer med foreldre med høyere utdanning av mer enn 4 års varighet vil ha en norskkarakter som er 0,8 (0,755=1,238-0,295-0,188) høyere enn en ellers lik 1. generasjons ikke-vestlig innvandrer med foreldre med bare grunnskoleutdanning. Konstantleddet for norskkarakteren på 2,9 (2,879) gir uttrykk for karakteren til en norsk gutt bosatt i Akershus som har foreldre med utdanning på grunnskolenivå.

7.1 Analyse av standpunktkarakterer i norsk skriftlig

Ser vi på analysen av norskkarakteren, finner vi at variablene som inngår i analysen forklarer 23 prosent (R² justert=0,228) av de totale variasjonene i karakterer. Ikke overraskende finner vi at jenter med norsk bakgrunn har signifikant bedre norskkarakterer (0,6 bedre) enn eller like gutter. Dette gjelder uansett hvilket utdanningsnivå foreldrene har. For 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere vil kjønnsforskjellen i norskkarakterer

avhenge av foreldres utdanningsnivå (jf. signifikante samspillsledd mellom innvandringsjente og foreldres utdanningsnivå). En ikke-vestlig 1. generasjons innvandrerjente med foreldre på laveste utdanningsnivå hadde norskkarakterer som bare var 0,2 bedre enn for en innvandrer gutt med tilsvarende kjennetegn. Også blant ikke-vestlige innvandrerjenter med foreldre med utdanning på videregående skoles nivå var kjønnsforskjellen mindre enn for tilsvarende elever med norsk bakgrunn. Blant 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere med foreldre med høyere utdanning var kjønnsforskjellene mellom ellers like gutter og jenter ikke signifikant forskjellige fra elever med norsk bakgrunn. Dette bekrefter stort sett resultatene fra tabellanalysen og viser altså noe svakere norskresultater for 1. generasjons ikke-vestlige innvandrerjenter med foreldre på laveste utdanningsnivå. Det noe svakere norskresultatene kan ha sammenheng med en mer beskyttet oppvekst blant jenter i enkelte innvandrerfamilier.

Vi finner også signifikante fylkesforskjeller i norskkarakterene. Forskjellene må imidlertid karakteriseres som små. Selv etter at vi har kontrollert for kjønns sammensetning, foreldres utdanningsnivå og elevenes innvandrerbakgrunn, finner vi at elevene i Sogn og Fjordane skiller seg signifikant fra ellers like elever utdannet i Akershus med de beste norskkarakterene (0,1 bedre). Også elevene fra Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark skilte seg signifikant fra ellers like elever i Akershus, med litt bedre norskkarakter, men forskjellene er enda mer beskjedne enn for elevene fra Sogn og Fjordane. I den andre enden skiller elevene fra Vestfold, Aust-Agder og Rogaland seg ut med norskkarakterer som var litt dårligere enn ellers like kandidater uteksaminert i Akershus.

Ser vi på foreldres utdanningsnivå, finner vi at elever med norsk bakgrunn med foreldre med videregående skole av varighet 1-2 år har norskkarakterer som er 0,3 (0,293) bedre enn ellers like elever som har foreldre på grunnskolenivå, mens de med foreldre med høyere utdanning av mer enn 4 års varighet har karakterer som var hele 1,2 bedre. Samspillsleddene mellom foreldres utdanningsnivå og innvandrerstatus viste at for 1. generasjons vestlige innvandrere skilte effekten av foreldres utdanning på norskkarakterer seg ikke signifikant fra den for ellers like elever med norsk bakgrunn.

Når det gjelder 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere, er resultatene noe annerledes. Foreldres utdanningsnivå har generelt mindre effekt på norskkarakteren til 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere enn for ellers like elever med norsk bakgrunn. Forskjellen i karakterer mellom elever med foreldre med høyeste og laveste utdanningsnivå, er i følge vedleggstabell 10, 1,2 for elever med norsk bakgrunn og 0,8 for elever som er 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere (dette gjelder gutter). Regresjonsanalysen viser at ”innvandrer-fratrekket” er høyest blant de som hadde foreldre med høyere utdanning av 1-4 års varighet. Disse oppnådde norskkarakterer som var 0,5 lavere enn ellers like elever med norsk bakgrunn som hadde foreldre på samme utdanningsnivå, mens de med foreldre med mer enn 4 års utdanning hadde 0,3 lavere karakterer. Dermed modifiseres resultatene fra tabellanalysen litt.

Når det gjelder 2. generasjons innvandrere, finner vi mye av det samme mønsteret som for 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere. De med foreldre med utdanning på grunnskolenivå og med høyere utdanning skiller seg signifikant fra elever med norsk bakgrunn med foreldre på de samme utdanningsnivåer. 2.generasjons innvandrere med foreldre med grunnskoleutdanning oppnår karakterer som er 0,2 bedre enn hos ellers like elever med norsk bakgrunn med foreldre på samme utdanningsnivå, mens de med foreldre med høyere utdanning hadde karakterer som var 0,3 dårligere enn ellers like elever med norsk bakgrunn som hadde foreldre med tilsvarende utdanningsnivå. Funnene fra tabellanalysen blir derved i hovedsak bekreftet.

Analysen viser også at antall år i utlandet har signifikant betydning på norskkarakteren. For hvert år 1. generasjons innvandrere var bosatt i utlandet reduseres norskkarakteren med 0,02. Dette viser at effekten av antall år i utlandet er svak, en 1. generasjons innvandrer som tilbrakte 10 år i utlandet fikk norskkarakteren redusert med bare 0,2.

7.2 Analyse av standpunktkarakterer i engelsk skriftlig

Vi finner mye av det samme mønsteret for standpunktkarakterer i engelsk skriftlig som for standpunktkarakterer i norsk, men noen forskjeller er det. Totalt sett forklarte variablene som inngår i analysen en noe mindre del av de totale variasjonene i engelskkarakterene (18 prosent) enn hva tilfellet var for norskkarakterene. Kjønnseffekten er noe mindre enn for norskkarakterer, men er fortsatt sterk. Jentenes engelskkarakterer er 0,5 bedre enn karakterene til ellers like gutter. Dette resultatet gjelder uansett om elevene har norsk bakgrunn eller innvandrerbakgrunn, siden ingen av samspillsleddene mellom innvandrerjenter og foreldres utdanningsnivå er signifikante. Dermed modifieres resultatene fra tabellanalysen noe.

Også når det gjelder engelskkarakterene, skiller elevene fra Sogn og Fjordane seg ut med de beste karakterene. Igjen er det grunn til å understreke at forskjellene ikke er store, elevene fra Sogn og Fjordane hadde engelskkarakterer som lå 0,1 over karakterene til ellers like elever fra Akershus. Elevene fra Oslo, Møre og Romsdal og Nordland hadde også engelskkarakterer som var bedre enn hos ellers like elever fra Akershus, men forskjellene er enda mer beskjedne enn for Sogn og Fjordane. I motsatt retning skiller kandidatene i Aust-Agder seg ut med de dårligste karakterene (0,1 dårligere enn hos ellers like elever uteksaminert i Akershus). Også elevene fra Østfold, Vestfold, Oppland, Telemark og Rogaland skilte seg signifikant negativt ut. Forskjellene er imidlertid enda mindre enn for Aust-Agder.

Betydningen av foreldres utdanningsnivå på engelskkarakterene til elever med norsk bakgrunn er stort sett den samme som for norskkarakteren. Elever med norsk bakgrunn med foreldre med høyere utdanning av mer enn 4 års varighet hadde karakterer som var 1,3 (1,329) høyere enn ellers like elever med foreldre med utdanning på grunnskolenivå.

Effekten av foreldres bakgrunn på engelskkarakterene er noe annerledes for norskkarakterene når det gjelder innvandrere. Ser vi på 1. generasjons vestlige innvandrere, synes det å være tendenser til at disse får bedre karakterer enn elever med norsk bakgrunn uansett foreldres utdanningsnivå. For de med foreldre med utdanning på grunnskolenivå, videregående skoles nivå og med høyere utdanning av mer enn 4 års varighet, er forskjellene i karakterer signifikante og varierer mellom 0,5 og 0,7. De gode resultatene i engelsk skriftlig blant 1. generasjons vestlige innvandrere har, som vi allerede har vært inne på, sannsynligvis sammenheng med at denne gruppen omfatter en del engelskspråklige elever og elever med bakgrunn fra land der engelskkompetansen generelt er høy.

For 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere er resultatene det motsatte av det vi fant for de vestlige innvandrerne. Det er en generell trend at de gjør det dårligere i engelsk enn elever med norsk bakgrunn. Det er imidlertid bare blant de med foreldre på grunnskolenivå, med videregående utdanning av 3-4 års varighet og med foreldre med høyere utdanning av varighet 1-4 år at forskjellene er signifikante. Forskjellene i karakterer mellom 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere og ellers like elever med norsk bakgrunn varierte mellom 0,2 (for de med foreldre med grunnskole og videregående skole) og 0,5 (for de med foreldre med høyere utdanning av 1-4 års varighet). Tendensene fra tabellanalysen er altså i hovedsak bekreftet, men utslagene i karakterer er noe moderert.

Når det gjelder 2. generasjons innvandrere, finner vi ikke signifikante forskjeller mellom de med norsk bakgrunn og de med innvandrerbakgrunn annet enn for de som hadde foreldre med ukjent utdanning. Dermed bekreftes stort sett resultatene fra tabellanalysen. Effekten av antall år i utlandet på innvandrerens engelskkarakterer er signifikant og av omtrent samme beskjedne omfang som for norskkarakterene.

7.3 Analyse av standpunktkarakterer i matematikk

Til slutt skal vi se på sammenhengen mellom standpunktkarakterer i matematikk og forklaringsvariablene. Tabellen viser at bare 16 prosent av de totale variasjonene i matematikkarakterene blir forklart av variablene som inngår i analysen. Analysen viser at det er små kjønnsforskjeller i matematikkarakterene. Jentenes matematikkarakterer ligger bare 0,13 over guttenes. Dette gjelder uavhengig av elevenes innvandrerstatus idet ingen av samspillsleddene mellom innvandrerjente og foreldres utdanningsnivå er statistisk signifikante. Igjen skiller elevene i Sogn og Fjordane seg ut med de beste karakterene. Elevene fra Sogn og Fjordane hadde karakterer som var 0,2 (0,234) bedre enn ellers like elever fra Akershus. Også elever fra Oslo, Buskerud, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Nordland og Troms skilte seg ut med noe høyere gjennomsnittskarakter sammenlignet med ellers like elever fra Akershus, men forskjellene var enda mindre enn for Sogn og Fjordane.

Når det gjelder betydningen av foreldres utdanningsnivå på matematikkarakterene, synes denne å være sterkere enn for både norsk- og engelskkarakterene. Elever med norsk bakgrunn med foreldre med høyere utdanning av mer enn 4 års varighet hadde karakterer som var 1,6 (1,628) bedre enn ellers like elever med foreldre med utdanning på grunnskolenivå.

For 1. generasjons vestlige innvandrere skilte matematikkarakterene seg ikke signifikant fra karakterene til de med norsk bakgrunn med unntak av de med foreldre med høyere utdanning av 1-4 års varighet som hadde karakterer som var 0,3 dårligere enn for ellers like elever med norsk bakgrunn.

Blant 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere synes effekten av foreldres utdanning på matematikkarakterene å være noe svakere enn for elever med norsk bakgrunn. Forskjellen i matematikkarakterer mellom 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere med foreldre med utdanning på høyeste og laveste nivå var kun 1,0 mot 1,6 blant de med norsk bakgrunn. Mens 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere med foreldre med det laveste utdanningsnivået ikke skilte seg signifikant fra elever med norsk bakgrunn, hadde 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere med foreldre med høyere utdanning matematikkarakterer som var 0,8 dårligere enn blant ellers like elever med norsk bakgrunn. Det var bare 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere med foreldre med grunnskoleutdanning og med utdanning på mellomnivå som ikke skilte seg negativt fra elever med norsk bakgrunn med foreldre på tilsvarende utdanningsnivåer. Dermed bekreftes i hovedsak resultatene fra tabellanalysen.

Når det gjelder 2. generasjons innvandrere, skilte disse seg ikke systematisk fra elever med norsk bakgrunn. Imidlertid hadde de med foreldre med høyere utdanning av 1-4 års varighet litt dårligere matematikkarakterer (0,2) enn tilsvarende elever med norske bakgrunn. Dette er stort sett i tråd med tabellanalysen. Kanskje noe overraskende synes antall år i utlandet ikke å ha noen betydning for matematikkarakteren.

7.4 Oppsummering

Analysene viser at jentene har signifikant bedre karakterer enn guttene i alle de tre fagene, men forskjellene er, som allerede vist i tabellanalysene, svært små i matematikk og er størst i norsk.

Når det gjelder fylkesvise forskjeller, viser også denne analysen at disse ikke er særlig store. Selv etter at det kontrollert for sammensetning av elevmassen etter kjønn, foreldres utdanningsnivå og innvandrerbakgrunn, skiller Sogn og Fjordane seg ut med de beste standpunkt-karakterene i alle tre fagene. Også elever i fra Møre og Romsdal, Nordland og Troms skiller seg fra elvene i Akershus med bedre standpunkt karakterer i alle tre fagene, men forskjellene er enda mindre enn for Sogn og Fjordane. I motsatt retning skiller elevene

fra Vestfold og Rogaland seg ut, de har litt lavere karakterer i norsk og engelsk enn sammenlignbare elever fra Akershus.

Foreldrenes utdanningsnivå har en klar innvirkning på samtlige tre karakterer, men sterkest på matematikkarakteren. Jo høyere utdanning foreldrene har, jo bedre karakterer oppnår elevene.

Effekten av foreldres utdanningsnivå er imidlertid forskjellig for elever med norsk bakgrunn og elever med innvandrerbakgrunn. Både når det gjelder norsk og matematikk, hadde foreldrenes utdanningsnivå mindre betydning for karakterene til 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere enn for elever med norsk bakgrunn ved at det var mindre forskjeller i karakterer mellom de med foreldre på laveste og høyeste utdanningsnivå blant 1. generasjons innvandrere enn blant elever med norsk bakgrunn. Dette gjelder også, kanskje noe overraskende, norsk karakterene for 2. generasjons innvandrere. For engelskkarakterene var betydningen av foreldrenes utdanningsnivå relativ lik for elever med norsk bakgrunn og elever med innvandrerbakgrunn, men 1. generasjons ikke-vestlige innvandrere skåret generelt noe lavere.

Referanser

- Aamodt, P.O. (1982), *Utdanning og sosial bakgrunn*. Samfunnsøkonomiske studier nr. 51, Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Bakken, A (2003), *Minoritetspråklig ungdom i skolen. Reproduksjon av ulikhet eller sosial mobilitet?* NOVA-rapport 15/03. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Boudon, R (1974), *Education, Opportunity and Social Inequality*. New York/London: John Wiley & Sons
- Edvardsen, R., Skjersli, S., Støren, L.A., Szanday, B. og Aamodt, P.O. (1998). *På oppløpssida. Søking, opptak, gjennomstrømning og kompetanseoppnåelse etter Reform 94. Evaluering av Reform 94: Underveisrapport 1997 fra NIFUs hovedprosjekt*. Rapport 3/98. Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning.
- Grøgaard, J., Midtsundstad, T. og Egge, M. (1999). *Følge opp eller forfølge? Evaluering av Oppfølgingstjenesten i Reform 94*. Fafo-rapport 263. Oslo: Forskningsstiftelsen Fafo.
- Hernes, G. og Knudsen, K. (1976). *Levekårsundersøkelsen. Utdanning og Levekår*. NOU 1976:46. Oslo – Bergen - Tromsø: Universitetsforlaget.
- Krange, O. og Bakken, A. (1998). ”Innvandrerungdoms skoleprestasjoner. Tradisjonelle klasseskiller eller nye skillelinjer?” *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 3:98, s.382-410.
- Lie, S, Kjærnsli, M., Roe, A. og Turmo, A (2001). *Godt rustet for framtida? Norske 15-åringers kompetanse i lesing og realfag i et internasjonalt perspektiv*. Rapport 4/2001. Oslo: Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling. Universitetet i Oslo.
- Læringscenteret (2002). *Tilstandsrapport for utdanningssektoren 2002. Grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring*. Oslo: Læringscenteret.
- Markussen, E. (2003). *Valg og bortvalg. Om valg av studieretning i og bortvalg av videregående opplæring blant 16-åringer i 2002*. NIFU-skriftserie nr. 5/2003. Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning.

Vedlegg

Vedleggstabell 1 Standpunktkarakter i norsk skriftlig etter kjønn. Prosent (N=54436)

Karakter	I alt	Gutter	Jenter
1	0,4	0,7	0,1
2	8,7	13,8	3,4
3	28,0	35,7	20,1
4	36,2	34,0	38,5
5	24,1	14,6	33,8
6	2,6	1,1	4,1
Gjennomsnitt	3,8	3,5	4,2
Standardavvik	0,989	0,965	0,909

Vedleggstabell 2 Standpunktkarakter i engelsk skriftlig etter kjønn. Prosent. (N=53775)

Karakter	I alt	Gutter	Jenter
1	1,3	2,0	0,6
2	12,6	17,2	7,9
3	27,4	31,0	23,8
4	33,2	30,9	35,5
5	22,0	16,4	27,6
6	3,5	2,4	4,6
Gjennomsnitt	3,7	3,5	4,0
Standardavvik	1,086	1,090	1,032

Vedleggstabell 3 Standpunktkarakter i matematikk etter kjønn. Prosent. (N=54460)

Karakter	I alt	Gutter	Jenter
1	2,1	2,4	1,7
2	20,6	22,2	18,9
3	29,3	29,8	28,7
4	27,8	26,7	28,9
5	17,9	16,6	19,2
6	2,4	2,3	2,6
Gjennomsnitt	3,5	3,4	3,5
Standardavvik	1,135	1,140	1,125

Vedleggstabell 4 Standpunktkarakter i norsk skriftlig etter foreldres utdanningsnivå.
Prosent. (N=54436)

Karakter	I alt	Grunn- skole el. lavere	1-2 år vid. opplæring	3-4 år vid. opplæring	Utd. på mellomnivå	1-4 år høyere utd.	>4 års høyere utd.
1	0,4	1,5	0,7	0,3	0,3	0,1	0,1
2	8,6	21,8	13,7	9,5	7,5	3,4	2,0
3	28,0	40,6	36,5	33,0	27,6	19,3	11,9
4	36,2	26,9	34,4	36,8	39,6	38,9	34,9
5	24,1	8,8	13,8	18,9	23,2	34,0	44,1
6	2,6	0,5	0,8	1,5	1,7	4,2	7,1
Gjennomsnitt	3,8	3,2	3,5	3,7	3,8	4,2	4,4
Standardavvik	0,989	0,947	0,944	0,945	0,938	0,909	0,867

Vedleggstabell 5 Standpunktkarakter i engelsk skriftlig etter foreldres utdanningsnivå.
Prosent. (N=53775)

Karakter	I alt	Grunn- skole el. lavere	1-2 år vid. opplæring	3-4 år vid. opplæring	Utd. på mellomnivå	1-4 år høyere utd.	>4 års høyere utd.
1	1,3	4,3	2,2	1,2	0,9	0,4	0,2
2	12,6	29,7	19,6	14,6	10,7	5,3	2,9
3	27,4	33,4	34,3	32,5	27,7	20,9	12,6
4	33,2	23,8	29,9	32,9	37,6	37,3	33,5
5	22,0	8,1	12,8	16,9	20,7	30,8	41,2
6	3,5	0,7	1,2	1,9	2,5	5,2	9,6
Gjennomsnitt	3,7	3,0	3,4	3,6	3,7	4,1	4,4
Standardavvik	1,086	1,045	1,039	1,031	1,011	0,986	0,941

Vedleggstabell 6 Standpunktkarakter i matematikk etter foreldres utdanningsnivå.
Prosent. (N=54460)

Karakter	I alt	Grunn- skole el. lavere	1-2 år vid. opplæring	3-4 år vid. opplæring	Utd. på mellomnivå	1-4 år høyere utd.	>4 års høyere utd.
1	2,1	5,9	3,8	2,1	1,5	0,6	0,3
2	20,6	45,2	31,3	23,2	17,3	10,7	5,8
3	29,3	30,5	34,2	33,6	31,6	25,1	15,1
4	27,8	14,1	21,3	26,9	31,8	33,9	33,0
5	17,9	4,0	8,7	13,1	16,2	26,2	37,5
6	2,4	0,3	0,7	1,2	1,8	3,5	8,3
Gjennomsnitt	3,5	2,7	3,0	3,3	3,5	3,9	4,3
Standardavvik	1,135	0,950	1,044	1,063	1,055	1,054	1,023

Vedleggstabell 7 Standpunktkarakter i norsk skriftlig etter innvandrerbakgrunn. Prosent. (N=54343)

Karakter	I alt	Norsk bakgrunn	1. gen. vestlig innvandrere	1. gen. ikke-vestlig innvandrere	2. gen. innvandrere
1	0,4	0,4	0,4	1,4	0,4
2	8,6	8,1	7,1	18,4	10,5
3	28,0	27,4	28,0	38,4	33,2
4	36,2	36,4	39,3	31,3	37,4
5	24,1	24,9	24,3	10,1	17,4
6	2,6	2,7	0,8	0,3	1,1
Gjennomsnitt	3,8	3,9	3,8	3,3	3,6
Standardavvik	0,989	0,985	0,923	0,943	0,938

Vedleggstabell 8 Standpunktkarakter i engelsk skriftlig etter innvandrerbakgrunn. Prosent. (N=53666)

Karakter	I alt	Norsk bakgrunn	1. gen. vestlig innvandrere	1. gen. ikke-vestlig innvandrere	2. gen. innvandrere
1	1,3	1,1	1,3	6,3	1,7
2	12,6	11,8	9,2	27,3	17,6
3	27,4	27,3	20,1	30,6	27,1
4	33,2	33,7	31,0	23,9	29,1
5	22,0	22,6	28,0	9,8	21,0
6	3,5	3,5	10,5	2,1	3,5
Gjennomsnitt	3,7	3,8	4,1	3,1	3,6
Standardavvik	1,086	1,072	1,176	1,155	1,151

Vedleggstabell 9 Standpunktkarakter i matematikk etter innvandrerbakgrunn. Prosent. (N=54343)

Karakter	I alt	Norsk bakgrunn	1. gen. vestlig innvandrere	1. gen. ikke-vestlig innvandrere	2. gen. innvandrere
1	2,0	1,8	2,5	5,8	3,4
2	20,6	19,7	21,8	34,6	27,7
3	29,2	29,2	27,6	30,7	28,3
4	27,8	28,4	22,2	19,3	22,9
5	17,9	18,4	22,6	8,2	15,9
6	2,4	2,5	3,3	1,3	2,0
Gjennomsnitt	3,5	3,5	3,5	2,9	3,3
Standardavvik	1,135	1,128	1,221	1,102	1,177

Vedleggstabell 10 Gjennomsnittlig standpunktkarakterer i norsk skriftlig, engelsk skriftlig og matematikk etter innvandringsbakgrunn og foreldres utdanning
($N_{nor}=54436$, $N_{eng}=53666$, $N_{mat}=54343$)

	Norsk skriftlig			Engelsk skriftlig			Matematikk		
	Norsk	1.gen. ikke-vestl. innv.	2.gen. innv.	Norsk	1.gen. ikke-vestl. innv.	2.gen. innv.	Norsk	1.gen. ikke-vestl. innv.	2.gen. innv.
I alt									
Grunnskole	3,2	3,1	3,4	3,1	2,7	3,1	2,7	2,6	2,9
1-2 år vid.gå.	3,5	3,4	3,5	3,4	3,2	3,3	3,0	2,9	3,1
3-4 år vid. gå.	3,7	3,4	3,7	3,6	3,2	3,7	3,3	2,9	3,3
Mellom-nivå	3,8	3,8	3,8	3,7	3,5	4,1	3,5	3,5	3,6
Høyere utd. 1-4 år	4,2	3,6	3,9	4,1	3,5	4,1	3,9	3,2	3,7
Høyere utd.>4 år	4,4	3,9	4,2	4,4	4,1	4,6	4,3	3,6	4,2
Alle	3,9	3,3	3,6	3,8	3,1	3,6	3,5	2,9	3,3
Gutter									
Grunnskole	2,8	2,9	3,2	2,8	2,5	3,0	2,6	2,5	2,9
1-2 år vid.gå.	3,2	3,1	3,2	3,1	2,9	3,1	3,0	2,9	3,1
3-4 år vid. gå.	3,4	3,2	3,6	3,3	3,0	3,6	3,2	2,9	3,4
Mellom-nivå	3,5	3,6	2,8	3,5	3,4	3,0	3,4	3,2	2,4
Høyere utd. 1-4 år	3,9	3,3	3,6	3,9	3,3	3,9	3,8	3,0	3,6
Høyere utd.>4 år	4,2	3,7	4,0	4,2	3,9	4,5	4,2	3,5	4,2
Alle	3,5	3,1	3,4	3,5	2,9	3,4	3,4	2,9	3,3
Jenter									
Grunnskole	3,6	3,2	3,6	3,3	2,8	3,2	2,7	2,6	2,8
1-2 år vid.gå.	3,8	3,7	3,7	3,6	3,4	3,5	3,1	3,0	3,0
3-4 år vid. gå.	4,0	3,6	3,8	3,8	3,5	3,8	3,4	2,9	3,2
Mellom-nivå	4,2	4,3	4,4	4,0	3,8	4,9	3,5	4,2	4,4
Høyere utd. 1-4 år	4,5	3,9	4,1	4,3	3,8	4,3	3,9	3,3	3,8
Høyere utd.>4 år	4,7	4,2	4,4	4,6	4,3	4,7	4,4	3,6	4,2
Alle	4,2	3,6	3,8	4,0	3,3	3,8	3,6	3,0	3,3

Vedleggsfigur 1 Gjennomsnittlige standpunktkarakterer i basisfagene norsk, engelsk og matematikk etter fylke.

